

**Straffelovrådets betænkning
om**

**en torturbestemmelse i
straffeloven**

Betænkning nr. 1494

København 2008

Straffelovrådets betænkning om en torturbestemmelse i straffeloven
Betænkning nr. 1494/2008

Publikationen kan bestilles

via Justitsministeriets hjemmeside (www.jm.dk)

eller hos

Schultz Distribution

Herstedvang 12

2620 Albertslund

Telefon: 43 22 73 00

Fax: 43 63 19 69

schultz@shultz.dk

ISBN: 87-91851-47-5

ISBN: 87-91851-48-3

Tryk: Schultz Grafisk

Pris: Kr. 100 pr. bog inkl. moms

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
1.1. Straffelovrådets kommissorium	5
1.2. Straffelovrådets sammensætning	6
2. Sammenfatning af Straffelovrådets overvejelser og forslag	9
3. Danmarks internationale forpligtelser	13
3.1. Menneskeret	13
3.2. Humanitær folkeret	16
3.3. Andre internationale instrumenter	18
3.4. Definition af tortur	19
3.5. FN's Komité mod Tortur	26
3.6. Europarådets Torturforebyggelseskomité	27
4. Gældende ret	29
4.1. Tilpasning af dansk ret til folkeretlige forpligtelser vedrørende tortur	29
4.2. Straffebestemmelser af betydning for tortur	32
4.3. Forsøg	36
4.4. Medvirken	36
4.5. Forældelse	37
5. Fremmed ret	41
5.1. Finland	41
5.2. Norge	41
5.3. Sverige	42
5.4. Nederlandene	45
5.5. Storbritannien	46
5.6. Tyskland	47
6. Straffelovrådets overvejelser	49
6.1. En torturbestemmelse i straffeloven	49
6.1.1. Danmarks opfyldelse af folkeretlige forpligtelser angående tortur	50
6.1.2. Eventuel forpligtelse til at indsætte en torturbestemmelse i straffeloven ..	55
6.1.3. Hensigtsmæssigheden af en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger	58
6.1.3.1. Argumenter for en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger	58

6.1.3.1.1. Tortur som særlig alvorlig forbrydelse.....	58
6.1.3.1.2. Understøttelse af den internationale indsats mod tortur.....	59
6.1.3.1.3. Registrering af mulige torturhandlinger.....	60
6.1.3.2. Argumenter mod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger..	60
6.1.3.2.1. Forskellige torturdefinitioner og -handlinger.....	60
6.1.3.2.2. Afgrænsnings- og sammenstødsproblemer.....	62
6.1.3.2.3. Lovtekniske hensyn.....	64
6.1.4. Sammenfatning vedrørende en egentlig straffebestemmelse om tortur.....	64
6.1.5. En strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger.....	65
6.1.5.1. Hensigtsmæssigheden af en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger.....	65
6.1.5.2. Strafforhøjelse eller strafskærpelse.....	67
6.1.5.3. Sammenfatning vedrørende en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger.....	69
6.2. Straffelovrådets forslag.....	69
6.2.1. Torturhandlinger.....	69
6.2.2. Personkreds.....	72
6.2.3. Placeringen af en strafskærpelsesbestemmelse for torturhandlinger.....	75
6.2.4. Nærmere om bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel.....	76
6.3. Forældelse.....	77
7. Lovudkast med bemærkninger.....	83
7.1. Lovudkast.....	83
7.2. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser.....	85

1. Indledning

1.1. Straffelovrådets kommissorium

1.1.1. Straffelovrådet blev nedsat ved Justitsministeriets brev af 3. oktober 1960. I denne skrivelse udtales, at det påhviler rådet

1) efter Justitsministeriets anmodning at afgive indstilling om strafferetlige lovgivningsspørgsmål og principielle spørgsmål vedrørende fastsættelsen af administrative bestemmelser af strafferetlig karakter og den praktiske gennemførelse af kriminalpolitiske foranstaltninger og

2) efter Justitsministeriets nærmere bestemmelse at medvirke i det internationale strafferetlige samarbejde, herunder navnlig det nordiske strafferetlige samarbejde.

1.1.2. Ved brev af 19. august 2005 har Justitsministeriet anmodet Straffelovrådet om at overveje spørgsmålet om indsættelse af en særlig torturbestemmelse i straffeloven og eventuelt på baggrund heraf komme med forslag til lovændringer.

Kommissoriet har følgende ordlyd:

”1. Spørgsmålet om at indsætte en selvstændig bestemmelse om tortur i straffeloven har været rejst ved flere lejligheder. Regeringen har i den forbindelse givet udtryk for, at en sådan bestemmelse ikke vil være retligt nødvendig, idet straffelovens bestemmelser om bl.a. vold, ulovlig tvang og trusler om vold opfylder de forpligtelser, der følger af FN’s Torturkonvention (FN’s konvention af 10. december 1984 mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf).

Danmark er imidlertid blevet kritiseret for ikke at have en særskilt torturbestemmelse i straffeloven. FN’s Torturkomité har således senest i forbindelse med eksaminationen af Danmark i 2002 anbefalet Danmark at indføre en særlig torturbestemmelse i straffeloven. Denne anbefaling er ved flere lejligheder blevet gentaget af en række nationale og internationale interesseorganisationer.

I Norge er der i 2004 indført en bestemmelse i straffeloven, som særskilt kriminaliserer tortur. Det er sket bl.a. på baggrund af gentagne anbefalinger fra FN’s Torturkomité og i erkendelse af den positive signalværdi, som bestemmelsen vil have.

2. I de seneste år har der også været rejst spørgsmål, der vedrører forældelse af strafansvaret for tortur.

Efter straffelovens § 93 a, der blev gennemført ved lov nr. 364 af 24. maj 2005 og trådte i kraft den 1. juli 2005, indtræder forældelse ikke, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt. Det betyder bl.a., at strafansvaret for torturhandlinger ikke forældes, i det omfang handlingerne er begået som led i folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser eller aggression og dermed omfattet af Den Internationale Straffedomstols kompetence, jf. statuten for Den Internationale Straffedomstol (ICC-statutten), der er gennemført i dansk ret ved lov nr. 342 af 16. maj 2001. I øvrige tilfælde er torturhandlinger undergivet forældelse efter straffelovens almindelige regler.

3. Justitsministeriet finder som nævnt, at Danmark ikke er internationalt forpligtet til at indsætte en særskilt torturbestemmelse i straffeloven. Samtidig er Justitsministeriet opmærksom på, at indsættelsen af en torturbestemmelse i straffeloven vil sende et positivt signal til det internationale samfund. Desuden vil en sådan bestemmelse imødekomme den kritik, der har været rejst mod Danmark. Hertil kommer, at der som anført er rejst spørgsmål om forældelse af strafansvar for tortur.

På den baggrund skal Justitsministeriet anmode Straffelovrådet om at overveje, om der bør indsættes en særlig torturbestemmelse i straffeloven. Desuden anmodes Straffelovrådet om at overveje, om der i givet fald bør gælde en særlig forældelsesregel i tilknytning til en sådan torturbestemmelse.

Hvis der anbefales lovændringer, anmodes rådet om at udarbejde et lovudkast.”

1.2. Straffelovrådets sammensætning

Rådet har ved afgivelsen af denne betænkning haft følgende sammensætning:

Fhv. højesteretspræsident Jacques Hermann (formand),
landsretspræsident Bent Carlsen,
professor, lic. jur. Vagn Greve,
rigspolitichef Torsten Hesselbjerg,
afdelingschef Lars Hjortnæs,

højesteretsdommer Poul Dahl Jensen,
advokat Jakob Lund Poulsen,
direktør for Kriminalforsorgen William Rentzmann og
rigsadvokat Jørgen Steen Sørensen.

Rigsadvokat, nu kabinetssekretær, Henning Fode har indtil den 31. juli 2007 været medlem af Straffelovrådet.

Hvervet som sekretær for rådet er ved udarbejdelsen af denne betænkning varetaget af fuldmægtig Johannes Martin Fenger.

København, januar 2008

Bent Carlsen

Vagn Greve

Jacques Hermann
(formand)

Torsten Hesselbjerg

Lars Hjortnæs

Poul Dahl Jensen

Jakob Lund Poulsen

William Rentzmann

Jørgen Steen Sørensen

Johannes Martin Fenger

2. Sammenfatning af Straffelovrådets overvejelser og forslag

2.1. Straffelovrådet har fået til opgave at overveje, om der bør indsættes en særlig torturbestemmelse i straffeloven. Straffelovrådet har endvidere fået til opgave at overveje, om der i givet fald bør gælde en særlig forældelsesregel i tilknytning til en sådan torturbestemmelse.

2.2. Det er Straffelovrådets opfattelse, at torturhandlinger vil kunne straffes efter de gældende bestemmelser i straffelovgivningen. De handlinger, som Danmark ifølge folkeretlige konventioner mv. om tortur er forpligtet til at kriminalisere, er således allerede strafbare efter straffelovens bestemmelser om f.eks. vold, frihedsberøvelse, ulovlig tvang, trusler og forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv. Der henvises til afsnit 6.1.1.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at Danmark ikke er folkeretligt forpligtet til at indføje en definition af torturhandlinger i dansk lovgivning, og at Danmark heller ikke i øvrigt er folkeretligt forpligtet til at indsætte en særlig torturbestemmelse i lovgivningen. Der henvises til afsnit 6.1.2.

2.3. Straffelovrådet har imidlertid overvejet, om der alligevel kan være grund til at indsætte en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven, og om dette vil være hensigtsmæssigt.

En særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven kan udformes som en egentlig (materiel) straffebestemmelse. Det indebærer, at bestemmelsen selvstændigt giver grundlag for et strafansvar for torturhandlinger.

For at indsætte en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger taler, at tortur er en særlig alvorlig forbrydelse, som indebærer en særlig kvalificeret krænkelse af offeret, og at der består et absolut folkeretligt forbud mod tortur. Endvidere vil en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger kunne øge opmærksomheden om tortur såvel nationalt som internationalt, og en sådan bestemmelse vil yderligere understrege, at Danmark tager torturhandlinger meget alvorligt og støtter den internati-

onale indsats mod tortur. Endelig vil en sådan bestemmelse kunne gøre det lettere at registrere mulige torturhandlinger.

Der gør sig imidlertid også en række hensyn gældende, der taler imod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger:

De folkeretlige konventioner mv. om tortur indeholder forskellige definitioner af tortur, og de bliver fortolket af forskellige internationale organer. Det vil derfor frembyde vanskeligheder at fastlægge et entydigt torturbegreb i en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger og dermed sikre, at bestemmelsen til enhver tid er på linje med de forskellige konventioner mv.

Imod en egentlig straffebestemmelse om tortur i straffeloven taler også, at tortur kan have meget forskellige former og formål. Tortur kan realiseres gennem f.eks. drab, vold, ulovlig tvang, frihedsberøvelse og trusler, der begås med et eller flere forskelligartede formål. En egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger vil således skulle dække et meget omfattende område. Sker der f.eks. i forbindelse med aftvingelse af oplysninger et drab, vil der kunne foreligge tortur. Opnås oplysninger ved anvendelse af trusler, vil der ligeledes kunne være tale om tortur. Der er stor forskel på tilfældene. Denne forskel vil imidlertid ikke komme til udtryk ved en egentlig straffebestemmelse, idet bestemmelsen ville skulle omfatte alle torturhandlinger og således ikke ville kunne indeholde nogen præcisering af den nærmere karakter af torturhandlingen.

Endvidere er det væsentligt for retsfølelsen, at strafferammerne i straffeloven afspejler grovheden af den pågældende handling. Også dette taler imod en egentlig torturbestemmelse i straffeloven, da tortur findes i mange afskygninger fra det allergroveste (som nævnt ovenfor f.eks. drab) til det forholdsvis begrænsede (som nævnt ovenfor f.eks. trusler), hvilket medfører, at strafferammen i en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger måtte være meget bred. Strafferammen i en sådan bestemmelse måtte omfatte straffelovens strengeste straf, livstidsstraffen, for at dække tilfælde, hvor torturhandlinger medfører døden. I forhold til de mindre grove tilfælde af tortur ville en sådan strafferamme – selv om der må ses med stor alvor på alle former for

tortur – være for vid og uden rimelig sammenhæng med strafværdigheden af disse mindre grove forhold.

En egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger vil således vanskeligt kunne afspejle den enkelte handlingens karakter og alvor. Det vil efter Straffelovrådets opfattelse give en klarere og mere oplysende retstilstand at straffe torturhandlinger efter straffelovens allerede gældende straffebestemmelser kombineret med en bestemmelse, der efter handlingens form og formål kvalificerer forholdet som tortur, og som skal tages i betragtning ved fastsættelsen af straffen.

Udover det anførte kan også nævnes, at det vil kunne være vanskeligt at indordne en straffebestemmelse om tortur i den systematik, som straffeloven bygger på. Da torturhandlinger, som det fremgår ovenfor, allerede er kriminaliseret ved de gældende bestemmelser i straffeloven, vil en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger kunne medføre en række afgrænsnings- og sammenstødsproblemer. Lovtekniske hensyn taler imod en sådan dobbeltkriminalisering.

Det er på den anførte baggrund Straffelovrådets opfattelse, at de hensyn, der taler imod indsættelse i straffeloven af en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger, vejer tungt.

Der henvises til afsnit 6.1.3-6.1.4.

2.4. Det er som nævnt ovenfor Straffelovrådets opfattelse, at et ønske om at indsætte en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven kan imødekommes på anden måde.

Dette kan ske ved en ordning, hvorefter spørgsmålet om, hvorvidt der i et givet tilfælde er grundlag for strafansvar, på samme måde som i dag reguleres af de gældende bestemmelser i straffeloven om f.eks. vold, ulovlig tvang, frihedsberøvelse og trusler, men således at det ved udmålingen af straf efter disse bestemmelser skal anses for en skærpende omstændighed, at forholdet har haft karakter af tortur.

De indvendinger, der kan rettes mod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger, jf. ovenfor, gør sig efter Straffelovrådets opfattelse ikke tilsvarende gældende i forhold til en sådan ordning. Straffelovrådet kan derfor gå ind for en strafskærpselsesbestemmelse af denne karakter.

Straffelovrådet anbefaler, at en sådan bestemmelse udformes på den måde, at den i lyset af Torturkonventionens definitioner angiver, hvornår en overtrædelse af de gældende bestemmelser i straffeloven om f.eks. vold, ulovlig tvang, frihedsberøvelse og trusler, skal anses for begået ved tortur, og at den samtidig angiver, at dette i givet fald skal anses for en skærpende omstændighed ved udmålingen af straf inden for den ramme, der er knyttet til den pågældende bestemmelse.

Da torturhandlinger også kan finde sted inden for militær straffelovs område, henstiller Straffelovrådet, at det overvejes at indsætte en strafskærpselsesbestemmelse om torturhandlinger i militær straffelov, som svarer til den foreslåede strafskærpselsesbestemmelse i straffeloven.

Der henvises til afsnit 6.1.5 og 6.2.

2.5. Det er Straffelovrådets opfattelse, at der ikke er grundlag for at foreslå en forlænget forældelsesfrist for torturhandlinger.

Straffelovrådet har i den forbindelse lagt vægt på, at de gældende forældelsesfrister må anses for passende, idet der efter de gældende regler som altovervejende hovedregel vil være en forældelsesfrist på mindst 10 år for torturhandlinger. Dertil kommer, at forældelsen afbrydes blot ved rejsning af sigtelse eller anmodning om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes.

Straffelovrådet finder således, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at foreslå en særlig forældelsesfrist for torturhandlinger ud fra hensyn til effektiviteten af retshåndhævelsen.

Der henvises til afsnit 6.3.

3. Danmarks internationale forpligtelser

3.1. Menneskeret

Det internationale menneskerettighedsværn indeholder en række forbud mod tortur.

Det følger af artikel 5 i Verdenserklæringen om Menneskerettigheder, som blev vedtaget af FN's generalforsamling i 1948, at ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf.

Forbuddet mod tortur blev gentaget i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder af 16. december 1966, som Danmark ratificerede i 1971. Det følger af konventionens artikel 7, 1. pkt., at ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Forud for dette havde Danmark i 1953 ratificeret konvention af 4. november 1950 til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (Den Europæiske Menneskerettighedskonvention). Efter konventionens artikel 3 må ingen underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Det følger af artikel 6, stk. 2, i Traktaten om Den Europæiske Union, at unionen respekterer de grundlæggende rettigheder, således som de garanteres ved Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og således som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner som generelle principper for fælleskabsretten. Ifølge artikel 4 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder må ingen underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

FN's konvention om barnets rettigheder fra 1989, som Danmark ratificerede i 1991, indeholder også et forbud mod tortur, jf. konventionens artikel 37.

I 1987 ratificerede Danmark FN's konvention af 10. december 1984 mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (Torturkon-

ventionen). I modsætning til de ovennævnte konventioner indeholder FN's Torturkonvention en definition af begrebet tortur, jf. nærmere afsnit 3.4.

Mens Verdenserklæringen om Menneskerettigheder, FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's konvention om barnets rettigheder alene indeholder en pligt for staterne til at sikre, at ingen udsættes for tortur, indeholder Torturkonventionen en egentlig kriminaliseringspligt. Efter Torturkonventionens artikel 4, stk. 1, skal enhver deltagende stat således sikre, at enhver torturhandling er strafbar i overensstemmelse med straffelovgivningen. Tilsvarende gælder for forsøg på at udøve tortur og for handlinger begået af enhver person, som udgør meddelagtighed eller deltagelse i tortur. Det følger af Torturkonventionens artikel 4, stk. 2, at enhver deltagende stat skal gøre disse handlinger strafbare med passende straf under hensyn til deres alvorlige natur.

Udover forpligtelsen til at kriminalisere torturhandlinger indeholder Torturkonventionen bestemmelser om forpligtelser vedrørende jurisdiktion over og retsforfølgning af torturhandling.

Det fremgår således af Torturkonventionens artikel 5, stk. 1, at enhver deltagende stat skal tage sådanne forholdsregler, som vil være nødvendige for at sikre sin jurisdiktion over de overtrædelser, som er nævnt i konventionens artikel 4, når overtrædelserne er begået på noget territorium under dens jurisdiktion eller om bord på et skib eller fly, som er indregistreret i den pågældende stat, når den påståede lovovertræder er statsborger i den pågældende stat, eller når offeret er statsborger i den pågældende stat, såfremt staten anser det for hensigtsmæssigt. Det følger af Torturkonventionens artikel 5, stk. 2, at enhver deltagende stat ligeledes skal tage sådanne forholdsregler, som vil være nødvendige for at fastsætte sin jurisdiktion over sådanne forbrydelser i tilfælde, hvor den påståede lovovertræder befinder sig på noget territorium under dens jurisdiktion, og hvor den pågældende stat ikke udleverer ham i overensstemmelse med konventionens artikel 8 til nogen af de deltagende stater.

Efter Torturkonventionens artikel 6, stk. 1, skal enhver deltagende stat, på hvis territorium der befinder sig en person, der påstås at have begået en forbrydelse som nævnt

i artikel 4, tage ham i forvaring eller tage andre lovlige foranstaltninger i anvendelse for at sikre hans tilstedeværelse, når den efter en undersøgelse af tilgængelige oplysninger finder, at omstændighederne berettiger hertil. Forvaring og andre retsmidler skal foretages som foreskrevet i statens lovgivning, men må kun fortsættes så længe, det er nødvendigt for at muliggøre iværksættelse af strafferetlig retsforfølgning eller udleveringsprocedure. Endvidere skal en sådan stat efter artikel 6, stk. 2, øjeblikkelig foretage en foreløbig undersøgelse af de faktiske forhold i sagen.

Efter Torturkonventionens artikel 7, stk. 1, skal den deltagende stat, under hvis jurisdiktion der befinder sig en person, som påstås at have begået en overtrædelse som nævnt i konventionens artikel 4, i de i artikel 5 omtalte tilfælde overgive sagen til sine kompetente myndigheder med henblik på retsforfølgning, medmindre staten udleverer personen. Det følger af Torturkonventionens artikel 7, stk. 2, at disse myndigheder træffer deres beslutning på samme måde som i tilfælde af en almindelig lovovertrædelse af alvorlig karakter ifølge den pågældende stats lovgivning.

FN's Generalforsamlings 3. udvalg har den 21. november 2007 enstemmigt vedtaget en resolution mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (A/C.3/62/L.26/Rev. 1). Resolutionen er foreslået af Danmark. Af præamblen til resolutionen fremgår det bl.a., at generalforsamlingen minder om definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1 og understreger betydningen af korrekt fortolkning og gennemførelse af staternes forpligtelser vedrørende tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf samt betydningen af at rette sig nøje efter definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1.

Resolutionen er i december 2007 bekræftet på FN's generalforsamling.

Med hensyn til Danmarks opfyldelse af kriminaliseringsforpligtelsen i Torturkonventionen henvises til afsnit 4.1 og 6.1.1.

Forbuddet mod tortur er absolut, hvilket vil sige, at der ikke kan gøres undtagelser fra forbuddet.

Efter artikel 4, stk. 2, i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, kan forbuddet mod tortur således ikke fraviges, selv om der foreligger en offentlig nødstilstand, som truer nationens beståen, og som officielt proklameres som en sådan. En tilsvarende bestemmelse findes i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 15, stk. 2.

Efter artikel 2, stk. 2, i Torturkonventionen kan ingen særlige omstændigheder af nogen art, hverken krigstilstand eller trussel om krig, indre politisk ustabilitet eller nogen anden offentlig nødstilstand påberåbes til retfærdiggørelse af tortur. En befaling fra en overordnet eller en offentlig myndighed kan heller ikke påberåbes til retfærdiggørelse af tortur, jf. Torturkonventionens artikel 2, stk. 3.

3.2. Humanitær folkeret

De fire Genève-konventioner af 12. august 1949 om henholdsvis forbedring af såredes og syges vilkår i de væbnede styrker i felten, forbedring af såredes og syges vilkår i de væbnede styrker på søen, behandling af krigsfanger og beskyttelse af civile personer i krigstid, som Danmark ratificerede i 1951, indeholder også forbud mod tortur, jf. artikel 3 i de fire konventioner.

Konventionerne indebærer endvidere en pligt for de deltagende stater til at gennemføre alle love, der er nødvendige til skabelsen af effektive straffesanktioner over for personer, der begår eller beordrer iværksættelsen af f.eks. forsætligt drab, tortur eller umenneskelig behandling, herunder biologiske forsøg, forsætlig påførelse af betydelig lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred over for personer beskyttet af konventionerne, jf. f.eks. artikel 129 sammenholdt med artikel 130 i den tredje Genève-konvention om behandlingen af krigsfanger.

Begrebet tortur er ikke defineret i de fire Genève-konventioner.

Ved lov nr. 342 af 16. maj 2001 om Den Internationale Straffedomstol blev Statutten for den Internationale Straffedomstol inkorporeret i dansk ret. Statutten indeholder i kapitel 2 en opregning af de forbrydelser, der er undergivet domstolens jurisdiktion.

Det drejer sig bl.a. om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, jf. artikel 5, stk. 1, litra b og c.

I artikel 7 er begrebet ”forbrydelser mod menneskeheden” nærmere defineret. Bestemmelsen opregner en række handlinger, der, hvis de er udøvet som led i et omfattende eller systematisk angreb mod civilbefolkningen og med viden om angrebet, udgør en forbrydelse mod menneskeheden. Efter statuttens artikel 7, stk. 1, litra f, omfatter forbrydelser mod menneskeheden også tortur. I statuttens artikel 7, stk. 2, litra e, findes en definition af tortur som forbrydelse mod menneskeheden, jf. nærmere afsnit 3.4.

I statuttens artikel 8 er begrebet ”krigsforbrydelser” nærmere defineret ved en opregning af en lang række handlinger.

Efter statuttens artikel 8, stk. 2, litra a, omfatter krigsforbrydelser grove overtrædelser af Genève-konventionerne af 12. august 1949, dvs. enhver af de i bestemmelsen opregnede handlinger mod personer eller ejendom, der nyder beskyttelse i henhold til bestemmelserne i den relevante Genève-konvention. Efter artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, er tortur eller umenneskelig behandling, herunder biologiske forsøg, omfattet af statuttens artikel 8, stk. 2, litra a.

Endvidere omfatter krigsforbrydelser efter statuttens artikel 8, stk. 2, litra c, nr. i, i tilfælde af ikke-internationale væbnede konflikter alvorlige overtrædelser af den fælles artikel 3 i de fire Genève-konventioner af 12. august 1949, det vil bl.a. sige tortur, der begås mod personer, der ikke deltager aktivt i fjendtlighederne, herunder medlemmer af de væbnede styrker, som har nedlagt våbnene, og personer, der er gjort ukampdygtige som følge af sygdom, sår, frihedsberøvelse eller en hvilken som helst anden omstændighed.

Efter statuttens artikel 25, stk. 3, skal en person være strafferetligt ansvarlig i henhold til statutten og kunne straffes for en forbrydelse under Den Internationale Straffedomstols jurisdiktion bl.a., hvis personen begår forbrydelsen individuelt, sammen med eller gennem en anden person, hvis personen beordrer, tilskynder til eller foranlediger

en forbrydelse, som faktisk finder sted eller forsøges, hvis personen hjælper, medvirker eller på anden måde bistår ved forbrydelsen eller forsøg herpå, eller hvis personen forsøger at begå en sådan forbrydelse.

Det bemærkes, at forsamlingen af deltagende stater i Statutten for Den Internationale Straffedomstol i medfør af statuttens artikel 9 har afgivet en vejledende udtalelse (Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court ICC-ASP/1/3 og Corr. 1). Af denne udtalelse, del II, pkt. B, fremgår en række vejledende beskrivelser af gerningsindholdet, som skal bistå Den Internationale Straffedomstol i fortolkningen og anvendelsen af statuttens forbrydelseskatalog, herunder artikel 7 og 8.

3.3. Andre internationale instrumenter

Ved rådets forordning (EF) nr. 1236/2005 af 27. juni 2005 om handel med visse varer, der kan anvendes til henrettelse, tortur eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, er der fastsat fællesskabsregler for handel med tredjelande med sådanne varer og med dermed forbunden teknisk bistand. Forordningen gælder umiddelbart i dansk ret.

Efter forordningens artikler 3-4 er enhver eksport og import af varer, der ikke har noget andet konkret anvendelsesformål end henrettelse eller tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, og som er opført i bilag II til forordningen (nærmere angivne varer konstrueret til henrettelse og til indskrænkning af menneskers frihed) – bortset fra helt særlige tilfælde – forbudt uanset varernes oprindelse. Endvidere er ydelse af teknisk bistand i forbindelse med sådanne varer fra Fællesskabets toldområde forbudt, ligesom det er forbudt for personer, enheder eller organer i Fællesskabets toldområde at acceptere teknisk bistand i forbindelse med de i bilag II opførte varer, der ydes fra et tredjeland.

Efter forordningens artikel 5 kræves der som udgangspunkt tilladelse til enhver eksport af varer, der kan anvendes til tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, og som er opført i forordningens bilag III (nærmere

re angivne varer konstrueret til at indskrænke menneskers frihed, bekæmpe optøjer eller selvforsvar), uanset varernes oprindelse.

Forordningen administreres i Danmark af Økonomi- og Erhvervsministeriet samt Justitsministeriet.

FN's Generalforsamling har ved resolution nr. 34/169 af 17. december 1979 vedtaget et adfærdskodeks for retshåndhævelsespersonale. Af resolutionens artikel 5 fremgår, at retshåndhævelsespersonale ikke må udøve, opfordre til eller tolerere nogen form for torturhandling eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Endvidere må retshåndhævelsespersonale ikke påberåbe sig en ordre fra en foresat eller særlige forhold såsom krigstilstand, truende krig, trussel mod statens sikkerhed, indenrigspolitiske uroligheder eller anden form for nødsituation for at retfærdiggøre torturhandling eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Ved resolution nr. 43/173 af 9. december 1988 har FN's Generalforsamling endvidere vedtaget en række principper til beskyttelse af alle frihedsberøvede eller fængslede personer. Som princip nr. 6 er det i resolutionen anført, at personer, der under en hvilken som helst form er tilbageholdt eller fængslet, ikke må udsættes for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Det fremgår endvidere, at ingen omstændigheder overhovedet skal kunne påberåbes for at retfærdiggøre tortur eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

3.4. Definition af tortur

Som det fremgår af afsnit 3.1, er tortur forbudt i en række forskellige folkeretlige instrumenter, som Danmark har tiltrådt.

Inden for menneskeretten er begrebet tortur imidlertid alene defineret i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, der har følgende ordlyd:

”I denne konvention betyder udtrykket ’tortur’ enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres en person med det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra denne eller en tredjemand, at straffe ham for en handling, som han selv eller en tredjemand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på ham eller en tredjemand, eller af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling, når en sådan smerte eller lidelse påføres af eller på opfordring af en offentlig ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge eller del af lovlige sanktioner, er ikke omfattet.”

Der er således efter Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, fire betingelser, der skal være opfyldt, før der foreligger tortur:

- 1) Der skal være tale om påførelse af stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse.
- 2) Påførelsen af stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse skal være bevidst.
- 3) Handlingen skal have et bestemt formål.
- 4) Handlingen skal være begået af eller på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør, eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse.

Det bemærkes i forbindelse med betingelse nr. 3, hvorefter handlingen skal have et bestemt formål, at de formål, der er anført i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, ikke er udtømmende, men det må antages, at andre formål skal være nært beslægtede med de formål, som er anført i artikel 1, stk. 1, hvis der skal være tale om tortur, jf. J. Herman Burgers og Hans Danelius, *The United Nations Conventions against Torture, A Handbook on the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (1988), side 118, og Peter Vedel Kessing i Lars Plum og Andreas Laursen (red.), *Enhver stats pligt* (2007), side 147.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention indeholder som nævnt ikke nogen definition af tortur. Torturkonventionens definition af tortur har imidlertid betydning for fortolkningen af torturbegrebet efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har således i et stort antal sager henvist til definitionen i Torturkonventionens artikel 1, jf. f.eks. *Dikme mod Tyrkiet*, dom af

11. juli 2000, præmis 94, og Selmouni mod Frankrig, dom af 28. juli 1999, præmis 97. Der henvises nærmere til Peer Lorenzen, Lars Adam Rehof m.fl., Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer, 2. udgave (2003), side 106.

Inden for den humanitære folkeret er tortur, som det fremgår af afsnit 3.2, også omfattet af Statutten for Den Internationale Straffedomstol.

Det følger af statuttens artikel 7, stk. 1, at tortur er en forbrydelse mod menneskeheden, når den begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden om angrebet. Statuttens artikel 7, stk. 2, litra e, indeholder en definition af tortur som forbrydelse mod menneskeheden. Artikel 7, stk. 2, har følgende ordlyd:

”2. I stk. 1:

(...)

(e) forstås ved ’tortur’ forsætlig påførelse af stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller psykisk, på en person i anklagedes varetægt eller under anklagedes kontrol. Tortur omfatter dog ikke smerte eller lidelse, der alene stammer fra, er forbundet med eller følger af lovlige sanktioner.

(...)”

Af den vejledende udtalelse fra forsamlingen af deltagende stater i Statutten for Den Internationale Straffedomstol (Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court) ICC-ASP/1/3 og Corr. 1, del II, pkt. B, side 119, fremgår følgende om statuttens artikel 7, stk. 1, litra f:

“Article 7 (1) (f)

Crime against humanity of torture

Elements

1. The perpetrator inflicted severe physical or mental pain or suffering upon one or more persons.
2. Such person or persons were in the custody or under the control of the perpetrator.

3. Such pain or suffering did not arise only from, and was not inherent in or incidental to, lawful sanctions.
4. The conduct was committed as part of a widespread or systematic attack directed against a civilian population.
5. The perpetrator knew that the conduct was part of or intended the conduct to be part of a widespread or systematic attack directed against a civilian population.”

Artikel 8 i Statutten for Den Internationale Straffedomstol om krigsforbrydelser nævner også tortur som en af de handlinger, der er omfattet af begrebet krigsforbrydelser, men bestemmelsen indeholder ikke nogen egen definition af tortur.

Af den vejledende udtalelse fra forsamlingen af deltagende stater i Statutten for Den Internationale Straffedomstol (Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court) ICC-ASP/1/3 og Corr. 1, del II, pkt. B, side 126, fremgår følgende om statuttens artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii:

**“Article 8 (2) (a) (ii)-1
War crime of torture**

Elements

1. The perpetrator inflicted severe physical or mental pain or suffering upon one or more persons.
2. The perpetrator inflicted the pain or suffering for such purposes as: obtaining information or a confession, punishment, intimidation or coercion or for any reason based on discrimination of any kind.
3. Such person or persons were protected under one or more of the Geneva Conventions of 1949.
4. The perpetrator was aware of the factual circumstances that established that protected status.

5. The conduct took place in the context of and was associated with an international armed conflict.

6. The perpetrator was aware of factual circumstances that established the existence of an armed conflict.”

Endvidere fremgår a.st., side 146, om statuttens artikel 8, stk. 2, litra c, nr. i:

”Article 8 (2) (c) (i)-4

War crime of torture

Elements

1. The perpetrator inflicted severe physical or mental pain or suffering upon one or more persons.

2. The perpetrator inflicted the pain or suffering for such purposes as: obtaining information or a confession, punishment, intimidation or coercion or for any reason based on discrimination of any kind.

3. Such person or persons were either hors de combat, or were civilians, medical personnel or religious personnel taking no active part in the hostilities.

4. The perpetrator was aware of the factual circumstances that established this status.

5. The conduct took place in the context of and was associated with an armed conflict not of an international character.

6. The perpetrator was aware of factual circumstances that established the existence of an armed conflict.”

Som det fremgår, er der visse forskelle mellem definitionerne af tortur i de nævnte folkeretlige instrumenter.

Tortur efter artikel 7 i Statutten for Den Internationale Straffedomstol er således begrænset til handlinger, der begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden om angrebet. Efter statuttens artikel 8, stk. 2,

litra a, nr. ii, og litra c, nr. i, skal handlingen være begået under og have sammenhæng med en væbnet konflikt. Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, indeholder ikke tilsvarende begrænsninger vedrørende de omstændigheder, som torturhandlingen foretages under.

Endvidere er det i modsætning til definitionen i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, efter statuttens artikel 7 og 8 ikke en betingelse, at torturen er begået af eller på opfordring af en offentligt ansat person eller en person, der virker i embeds medfør, eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse.

Herudover er der efter statuttens artikel 7, stk. 2, litra e, ikke noget krav om, at handlingen skal have et bestemt formål, mens statuttens artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, og artikel 8, stk. 2, litra c, nr. i, fortolkes således, at gerningsmanden skal have påført smerten eller lidelsen med et bestemt formål for øje, f.eks. at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse, at afstraffe, at skræmme eller tvinge nogen eller af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling. De formål, som er omfattet af torturbegrebet efter statuttens artikel 8, svarer til de formål, der er opregnet i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1.

Endelig kan der peges på, at artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, er begrænset til at omfatte grove overtrædelser af Genève-konventionerne af 12. august 1949, det vil sige bl.a. tortur mod personer eller ejendom, der nyder beskyttelse i henhold til bestemmelserne i den relevante Genève-konvention, mens artikel 8, stk. 2, litra c, nr. i, er begrænset til at omfatte alvorlige overtrædelser af den fælles artikel 3 i de fire Genève-konventioner af 12. august 1949, det vil bl.a. sige tortur, der begås mod personer, der ikke deltager aktivt i fjendtlighederne, herunder medlemmer af de væbnede styrker, som har nedlagt våbnene, og personer, der er gjort ukampdygtige som følge af sygdom, sår, frihedsberøvelse eller en hvilken som helst anden omstændighed. Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, indeholder derimod ikke nogen begrænsninger i forhold til offeret for den pågældende handling.

Efter artikel 2, litra a, i forordning nr. 1236/2005 af 27. juni 2005 om handel med visse varer, der kan anvendes til henrettelse, tortur eller anden grusom, umenneskelig

eller nedværdigende behandling eller straf forstås ved tortur enhver handling, ved hvilken stærk fysisk eller mental smerte eller lidelse bevidst påføres en person med det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra denne eller tredjemand, at straffe ham for en handling, som han selv eller en tredjemand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på ham eller tredjemand, eller af grunde, der kan henføres til en anden form for forskelsbehandling, når en sådan smerte eller lidelse påføres af eller på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør, eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Begrebet omfatter imidlertid ikke smerte eller lidelse, der alene skyldes lovlige straffe.

Det fremgår af pkt. 8 i præambelen til forordningen, at man har anset det for hensigtsmæssigt at anvende de definitioner af tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, der blev fastlagt ved Torturkonventionen, og at disse definitioner bør fortolkes under hensyntagen til retspraksis for fortolkningen af de tilsvarende udtryk i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og i relevante tekster vedtaget af EU eller dets medlemsstater. Forordningens definition af tortur er således overensstemmende med torturbegrebet i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1.

Det fremgår af kommentarerne til artikel 5 i FN's adfærdskodeks for retshåndhævelsespersonale, som blev vedtaget ved FN's Generalforsamlings resolution nr. 34/169 af 17. december 1979, at tortur efter resolutionen skal defineres som enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres af eller på opfordring af en offentligt ansat med formål såsom at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra ham eller en tredjemand, at straffe ham for en handling, som han har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme ham eller andre personer. Smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge eller del af lovlige sanktioner, er ikke omfattet i det omfang, den er påført i overensstemmelse med standardminimumsreglerne for behandling af indsatte i fængsler. Som det fremgår, adskiller resolutionens definition af tortur sig fra både Torturkonventionens definition og definitionerne efter Statutten for Den Internationale Straffedomstol.

3.5. FN's Komité mod Tortur

I henhold til Torturkonventionens artikel 17 er der oprettet en komité mod tortur. Komitéen er tillagt kompetence til at påse, at medlemsstaterne efterlever deres forpligtelser i henhold til konventionen. Dette sker bl.a. ved eksaminationer af de deltagende stater på baggrund af såkaldte periodiske landerapporter. På baggrund af disse eksaminationer kommer komitéen med nogle afsluttende bemærkninger og anbefalinger til de enkelte lande.

Komitéen kan også komme med generelle bemærkninger vedrørende fortolkningen af konventionen samt behandle mellemstatslige klager såvel som individuelle klagesager.

Danmark har indtil videre afleveret fem periodiske rapporter til komitéen og er senest blevet eksamineret den 2.-3. maj 2007. Komitéen har senest den 16. maj 2007 anbefalet bl.a., at Danmark indsætter en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven. Anbefalingen (CAT/C/DNK/CO/5, para. 10) har følgende ordlyd:

”The Committee calls upon the State party to enact a specific offence of torture, as defined in article 1 of the Convention, in its Criminal Code as well as in the Military Criminal Code making it a punishable offence as set out in article 4, paragraph 2, of the Convention.”

Komitéen har også tidligere givet udtryk for kritik af, at der ikke i dansk straffelovgivning findes en definition af tortur og en straffebestemmelse om tortur. Blandt andet fremgår følgende af komitéens udtalelse fra 2002 (CAT/C/CR/28/1, para. 6):

“6. The Committee is concerned about the following:

(a) The lack of a definition of torture, as provided in article 1 of the Convention, in the penal legislation of the State party and the lack of a specific offence of torture punishable by appropriate penalties, as required by article 4, paragraph 2, of the Convention”.

Der kan endvidere henvises til Komitéens udtalelser af 9. juli 1996 (A/51/44, para. 40) og 1. maj 1997 (A/52/44, para. 179).

Komitéen har i nyere tid konsekvent opfordret deltagerlandene til at indsætte en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven. Som eksempel kan nævnes, at både Norge ved udtalelse af 28. maj 2002 (CAT/C/CR/28/3, para. 6) og Sverige ved udtalelse af 6. juni 2002 (CAT/C/CR/28/6, para. 7) er blevet anbefalet at indsætte en sådan bestemmelse i deres straffelove.

Norge har bl.a. på baggrund af anbefalingerne fra komitéen besluttet at indsætte en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven, hvilket komitéen har hilst velkommen. Sverige har ikke gjort det samme. Om retstilstanden i Norge og Sverige henvises til afsnit 5.2 og 5.3.

Komitéen har i forlængelse af den seneste eksamination af Danmark endvidere anbefalet en revision af forældelsesreglerne, så torturhandlinger kan blive efterforsket, retsforfulgt og straffet, uanset hvornår handlingen er begået. Anbefalingen (CAT/C/DNK/CO/5 para. 11) har følgende ordlyd:

“The State Party should review its rules and provisions on the statute of limitations and bring them fully in line with its obligations under the Convention so that acts of torture as well as attempts to commit torture and acts by any person which constitute complicity or participation in torture, can be investigated, prosecuted and punished without time limitations.”

3.6. Europarådets Torturforebyggelseskomité

I 1989 ratificerede Danmark Europarådets konvention om forebyggelse af tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf af 26. marts 1987. I medfør af artikel 1 i denne konvention blev der oprettet en komité til forebyggelse af tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf (Europarådets Torturforebyggelseskomité). Konventionen indeholder ikke materielle regler om tortur og således heller ikke nogen definition af tortur eller noget selvstændigt forbud mod tortur.

Komitéen skal gennem besøg undersøge behandlingen af personer, der er berøvet deres frihed med henblik på, hvor det måtte være nødvendigt, at styrke beskyttelsen af

sådanne personer mod tortur og umenneskelig eller vanærende behandling eller straf. Komitéen aflagde senest besøg i Danmark i foråret 2002. Komitéen afgav den 25. september 2002 en redegørelse herom. Det fremgår af rapporten (CTP inf (2002) 18), at komitéen ikke i forbindelse med besøget i Danmark fik kendskab til beskyldninger om dårlig behandling ("ill-treatment") eller andre omstændigheder, der tydede på dårlig behandling af personer i politiets varetægt eller på de tre psykiatriske institutioner, som komitéen besøgte. Der var meget få påståede tilfælde af dårlig behandling af indsatte i danske fængsler. I forhold til Sandholmlejren anbefalede komitéen, at det blev indskærpet over for de ansatte, at frihedsberøvede udlændinge altid skal behandles med respekt.

4. Gældende ret

4.1. Tilpasning af dansk ret til folkeretlige forpligtelser vedrørende tortur

Som det fremgår af afsnit 3.1, er Danmark ifølge Torturkonventionens artikel 4 forpligtet til at sikre, at enhver torturhandling er strafbar i overensstemmelse med straffelovgivningen. Tilsvarende gælder for forsøg på at udøve tortur og handlinger, som udgør meddelagtighed eller deltagelse i tortur. Genève-konventionerne indeholder, som det fremgår af afsnit 3.2, også en kriminaliseringspligt.

Danmarks ratifikation af Torturkonventionen skete på baggrund af, at Folketinget ved vedtagelsen af folketingsbeslutning nr. B 130 i folketingsåret 1986-87 gav samtykke til ratifikationen. Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at Danmark ved ratifikationen påtog sig en folkeretlig forpligtelse til at indrette sine nationale retsregler og sin administrative praksis således, at konventionens krav opfyldes, jf. Folketingstidende 1986-87, tillæg A, spalte 4039.

Forud for at Danmark i 1987 tiltrådte Torturkonventionen, blev det vurderet, om dansk lovgivning og praksis var i overensstemmelse med konventionen. Justitsministeriet overvejede i den forbindelse, om ratifikation af Torturkonventionen ville nødvendiggøre ændringer af straffeloven eller anden lovgivning. Justitsministeriet fandt, at det alene var nødvendigt at foreslå en ændring af den dagældende straffelovs § 8, stk. 1, med hensyn til jurisdiktionskompetence, jf. pkt. 4 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 51 af 27. november 1985 om ændring af straffeloven, lov om samarbejde med Finland, Island, Norge og Sverige angående fuldbyrdelse af straf m.v. og lov om overførsel til andet land af retsforfølgning i straffesager (International strafferet), jf. Folketingstidende 1985-86, tillæg A, spalte 2082 f., samt afsnit III.B i bemærkningerne til beslutningsforslag nr. B 130, jf. Folketingstidende 1986-87, tillæg A, spalte 4041.

Justitsministeriet indhentede forud for forslaget om, at Danmark tiltrådte Torturkonventionen, en udtalelse fra Rigsadvokaten, som bl.a. udtalte, at sager om psykisk tortur, jf. konventionens art. 1, ikke havde foreligget til afgørelse, men at der måtte an-

tages at være fornøden hjemmel til at pålægge en passende streng straf efter bestemmelserne i straffelovens kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv., samt straffelovens §§ 244-246 om vold, § 250 om hensættelse af en person i hjælpeløs tilstand, § 252 om fareforvoldelse, §§ 260-261 om henholdsvis ulovlig tvang og frihedsberøvelse samt § 266 om trusler, alt sammenholdt med straffelovens § 23.

Justitsministeriet tiltrådte Rigsadvokatens vurdering og var enig i, at rækkevidden af artikel 1, jf. artikel 4, kunne give anledning til en vis tvivl for så vidt angår psykisk tortur. Justitsministeriet fandt dog, at psykisk tortur ville kunne rammes af en passende streng straf efter de gældende bestemmelser i straffeloven, men at det samtidig ville være naturligt at lade Straffelovrådet overveje behovet for en ændring af straffelovens §§ 244-246 med hensyn til psykisk tortur i forbindelse med rådets igangværende overvejelser om en revision af disse bestemmelser.

Straffelovrådet udtalte på den baggrund i betænkning nr. 1099/1987, side 149 f., følgende:

”6.4.2. Først bemærkes, at artikel 1 [i Torturkonventionen] er begrænset til handlinger, der er foretaget eller godkendt af personer, der virker i en offentlig myndigheds tjeneste. Det må umiddelbart forekomme usandsynligt, at en sådan person efter dansk ret skulle kunne foretage en handling som beskrevet i artikel 1, uden at det er strafbart, enten som en almindelig forbrydelse eller mere specielt som en forbrydelse i offentlig tjeneste eller hverv, jfr. Straffelovens kapitel 16.

Det må også fremhæves, at konventionen ikke pålægger et ratificerende land en pligt til at straffe de af artikel 1 omfattede forhold efter det pågældende lands bestemmelser om vold og andre legemsindgreb. Det er tilstrækkeligt, at der faktisk findes straffebestemmelser, som omfatter forholdene i artikel 1. Som det er fremhævet i en udtalelse, som rigsadvokaten har afgivet til justitsministeriet, kommer bl.a. bestemmelserne om ulovlig tvang (§ 260), frihedsberøvelse (§ 261), trusler (§ 266) og visse faredeliktter (§§ 250 og 252) i betragtning.

Om forholdet til § 244 bemærkes følgende:

Det centrale punkt i artikel 1 er, at en person med bestemte formål eller under bestemte omstændigheder forsætligt påfører en anden 'stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller psykisk' ('severe pain or suffering, whether physical or mental'). Straffelovrådet er ikke i besiddelse af oplysninger, der kan vise noget nærmere om, hvilke forhold der er tænkt omfattet af ordene i konventionens artikel 1. Når bestemmelsen nævner både 'fysisk' og 'psykisk' smerte eller lidelse, kan disse udtryk formentlig give anledning til en vis fortolknings-
tvivl. Mest nærliggende er det at antage, at 'fysisk' henviser til den smerte eller lidelse, der umiddelbart er forbundet med et indgreb i den legemlige tilstand, medens 'psykisk' sigter til smerte eller lidelse, der ikke umiddelbart er forvoldt på denne måde, men f.eks. følger af isolation, anbringelse i mørke, langvarig afhøring, fremsættelse af trusler, urigtige oplysninger om den afhørtes eller frihedsberøvedes nære pårørendes eller kammeraters skæbne etc. I næsten alle de tilfælde, hvor de sidstnævnte midler kan tænkes at forekomme og kan forbindes med begrebet 'tortur', vil der imidlertid på en eller anden måde være tale om et indgreb i den fysiske integritet, der er omfattet af § 244 ('på anden måde angriber en andens legeme'). Hvor dette ikke er tilfældet, må fornøden straffehjælp antages at følge af andre af de foran nævnte bestemmelser i straffeloven. For så vidt angår bestemmelserne om legemsangreb, skal det tilføjes, at § 245 om forsætlig forvoldelse af skade på legeme eller helbred – også efter det af straffelovrådet stillede forslag herom – vil omfatte den forsættelige tilføjelse af skade på den angrebnes psykiske helbredstilstand.

Det er muligt, at der senere vil fremkomme oplysninger om handlingstyper omfattet af konventionens artikel 1, der kan rejse tvivl om, hvorvidt eller eventuelt gennem hvilke bestemmelser der er straffehjælp i dansk ret. På det foreliggende grundlag må straffelovrådet imidlertid konkludere, at man ikke finder tilstrækkelig anledning til at foreslå gerningsbeskrivelserne i §§ 244-246 udvidet til 'psykisk vold' eller nærmere angivne handlinger, der rummer eller medfører en krænkelse på det psykiske plan.”

Ved lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998, som ændret ved lov nr. 538 af 8. juni 2006, er Den Europæiske Menneskerettighedskonvention inkorporeret i dansk ret. Loven medfører, at bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3, hvorefter ingen må underkastes tortur, gælder som lov i dansk ret. Konventionens forbud mod tortur er i Danmark opfyldt gennem straffelovgivningens kriminalisering.

Med hensyn til gennemførelsen af Statutten for Den Internationale Straffedomstol fremgår det af pkt. 6 i de almindelige bemærkninger til forslag til lov om Den Internationale Straffedomstol (lovforslag nr. L 20 af 4. oktober 2000), at det er af afgøren-

de betydning, at dansk lovgivning giver mulighed for ved danske domstole at strafforfølge dansk personel, således at det ikke på grund af utilstrækkelig dansk lovgivning bliver nødvendigt at lade personel strafforfølge ved Den Internationale Straffedomstol, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, side 499.

Det fremgår endvidere, at de forhold, der omfattes af statuttens artikel 7 (forbrydelser mod menneskeheden) og artikel 8 (krigsforbrydelser), for så vidt angår militært personel kan retsforfølges efter den dagældende militære straffelovs § 25, der svarer til § 36 i den nugældende militære straffelov.

I det omfang forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser ikke er omfattet af den militære straffelov, anføres det, at de vil kunne retsforfølges efter straffelovens almindelige bestemmelser om bl.a. drab, vold, voldtægt, frihedsberøvelse og hærværk, og der vil dermed være grundlag for at gøre Danmarks primære jurisdiktionskompetence gældende.

Der henvises til Folketingstidende 2000-01, tillæg A, side 498 f.

4.2. Straffebestemmelser af betydning for tortur

Som det fremgår af afsnit 4.1, findes der ikke i dag en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven. Torturhandlinger vil være omfattet af straffelovens bestemmelser, herunder bestemmelser om legemskrænkelser, tvang, trusler og forbrydelser begået i offentlig tjeneste, eller af bestemmelser i militær straffelov. I det følgende gennemgås en række straffebestemmelser, som må anses som særligt relevante i forhold til torturhandlinger.

Under besættelsen blev der anvendt en række forskellige former for tortur. Efter retsopgøret blev der nedsat et udvalg, der skulle gennemse straffeloven med henblik på at overveje ændringer, som var begrundet i erfaringerne fra besættelsestiden og efterkrigstiden. Udvalget afgav betænkning i 1949 (Betænkning afgivet af det af Justitsministeriet nedsatte udvalg til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13). Udvalget foreslog en revision af navnlig bestem-

melserne i straffelovens 12. kapitel om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed samt 13. kapitel om forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv. Udvalget tog i den forbindelse navnlig stilling til beskrivelsen af de strafbare handlinger og strafferammerne i de pågældende bestemmelser, herunder spørgsmålet om dødsstraf. Straffeloven blev ændret på grundlag af betænkningen ved lov nr. 225 af 7. juni 1952.

Torturhandlinger kan som anført være omfattet af straffelovens 25. kapitel om forbrydelser mod liv og legeme. Der kan i den forbindelse peges på straffelovens § 237, hvorefter den, der dræber en anden, straffes for manddrab med fængsel fra 5 år indtil på livstid. Der kan endvidere peges på straffelovens §§ 244, 245 og 246 om straf for vold og andre legemsangreb, som i tilfælde, hvor der foreligger særdeles skærpene omstændigheder, kan straffes med fængsel indtil 10 år.

Torturhandlinger kan endvidere være omfattet af straffelovens 26. kapitel om forbrydelser mod den personlige frihed. Der kan i den forbindelse peges på straffelovens § 260, nr. 1, hvorefter den, som ved vold eller trussel om vold, om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, straffes for ulovlig tvang med bøde eller fængsel indtil 2 år. Efter § 260, nr. 2, straffes på samme måde den, som ved trussel om at anmelde eller åbenbare et strafbart forhold eller om at fremsætte sande ærerørige beskyldninger tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, for så vidt fremtvingelsen ikke kan anses tilbørligt begrundet ved det forhold, som truslen angår.

Der kan også peges på straffelovens § 261, stk. 1, hvorefter den, som berøver en anden friheden, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 år. Efter straffelovens § 261, stk. 2, er straffen fængsel indtil 12 år, hvis frihedsberøvelsen sker for vindings skyld, eller frihedsberøvelsen har været langvarig eller bestået i, at nogen uberettiget holdes i forvaring som sindssyg eller mental retarderet eller bringes i fremmed krigstjeneste eller i fangenskab eller anden afhængighed i fremmed land.

Torturhandlinger kan herudover være omfattet af straffelovens 27. kapitel om freds- og ærekrænkelser. Der kan i den forbindelse navnlig peges på straffelovens § 266, hvorefter den, som på en måde, der er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd, truer med at foretage en strafbar handling, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

I andre tilfælde vil torturhandlinger kunne indebære seksuelle krænkelser, som er omfattet af straffelovens 24. kapitel om forbrydelser mod kønssædeligheden. Der kan i den forbindelse peges på straffelovens § 216, hvorefter den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold, straffes for voldtægt med fængsel indtil 8 år og under særligt skærpende omstændigheder fængsel indtil 12 år.

Videre vil torturhandlinger kunne være omfattet af straffelovens 16. kapitel om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv m.v. I den forbindelse kan der peges på straffelovens §§ 146, 147, 148, 150 og 151.

Det følger af straffelovens § 146, at begår nogen, der har domsmyndighed, eller hvem der tilkommer offentlig myndighed til at træffe afgørelse i et retsforhold, der vedrører private, uretfærdighed ved sagens afgørelse eller behandling, straffes han med fængsel indtil 6 år. Begås handlingen med forsæt til velfærdsfortabelse for nogen, er straffen fængsel indtil 16 år.

Det følger af straffelovens § 147, at når nogen, hvem det påhviler at virke til håndhævelse af statens straffemyndighed, derved anvender ulovlige midler for at opnå tilståelse eller forklaring eller foretager en lovstridig anholdelse, fængsling, ransagning eller beslaglæggelse, straffes han med bøde eller fængsel indtil 3 år.

Det følger herudover af straffelovens § 148, at når nogen, hvem domsmyndighed eller anden offentlig myndighed til at træffe afgørelse i retsforhold tilkommer, eller hvem det påhviler at virke for håndhævelse af statens straffemyndighed, forsætlig eller ved grov uagtsomhed undlader at iagttage den lovbestemte fremgangsmåde med hensyn til sagens eller enkelte retshandlingers behandling eller med hensyn til anhol-

delse, fængsling, ransagning, beslaglæggelse eller lignende forholdsregler, straffes han med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Det følger endvidere af straffelovens § 150, at når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, misbruger sin stilling til at tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, straffes han med fængsel indtil 3 år.

Endelig følger det af straffelovens § 151, at den, som tilskynder eller medvirker til, at nogen, der er underordnet vedkommende i offentlig tjeneste eller hverv, forbryder sig i denne tjeneste, straffes, uden hensyn til om den underordnede kan straffes eller på grund af vildfarelse eller af andre grunde er straffri, efter den for den pågældende forbrydelse gældende bestemmelse. Straffelovens § 151 udelukker ikke ansvar efter straffelovens almindelige regler om medvirken.

Efter § 36, stk. 2, i militær straffelov straffes den, der forsætligt bruger krigsmiddel eller fremgangsmåde, hvis anvendelse er i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller med folkeretlig sædvaneret, med fængsel indtil på livstid.

Endvidere vil torturhandlinger kunne være omfattet af § 27, stk. 1, i militær straffelov. Efter denne bestemmelse straffes den, der i øvrigt groft tilsidesætter sine pligter i tjenesten, for pligtforsømmelse med bøde eller fængsel indtil 3 måneder. Efter § 27, stk. 2, kan straffen stige til fængsel i 1 år, når pligtforsømmelsen er af særlig grov karakter, eller når den har medført betydelig skade eller fare, og efter § 27, stk. 3, kan straffen ved forsætlig overtrædelse under væbnet konflikt stige til fængsel i 3 år.

Ved Østre Landsrets dom af 6. juli 2006, som er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2006, side 2927, blev en kaptajn og fire sergenter, der gjorde tjeneste hos de danske styrker i Irak, frifundet for overtrædelse af militær straffelovs § 27, stk. 2, jf. stk. 1. Den pågældende kaptajn var tiltalt for som udspørger af tilbageholdte irakere bl.a. at have sørget for, at disse skulle sidde i stressfremkaldende stillinger og udtalt sig nedladende over for dem. De fire sergenter var tiltalt for i forbindelse med tilbageholdelserne at have tvunget de tilbageholdte til at sidde i stressfremkaldende stillinger. De tiltalte blev frifundet dels af bevismæssige grunde, dels fordi de handlinger, som blev

anset for bevist, ikke indebar en overtrædelse af de bestemmelser, som tiltalen omfattede.

Der kan endelig peges på bestemmelserne i retsplejelovens §§ 750 og 752 om politiets afhøringer af sigtede personer. Det følger af § 750, 1. pkt., at politiet kan foretage afhøringer, men ikke kan pålægge nogen at afgive forklaring, og at ingen tvang må anvendes for at få nogen til at udtale sig. Endvidere følger det af § 752, stk. 3 og 4, bl.a., at løfter, urigtige foregivender eller trusler ikke må anvendes, og at afhøringen ikke må forlænges alene for at opnå en tilståelse. Ved afhøring i retten finder § 752 tilsvarende anvendelse, jf. retsplejelovens § 754, stk. 1. Overtrædelse af de nævnte regler i retsplejeloven kan efter omstændighederne straffes i medfør af bestemmelser i straffelovens 16. kapitel, herunder navnlig § 147.

4.3. Forsøg

Efter Torturkonventionens artikel 4, stk. 1, skal enhver deltagende stat sikre, at forsøg på at udøve tortur er strafbare.

Efter straffelovens § 21 straffes handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, når denne ikke fuldbyrdes, som forsøg. Forsøg straffes dog som udgangspunkt kun, når der for lovovertrædelsen kan idømmes en straf, der overstiger fængsel i 4 måneder.

Det ansvar for forsøg, som kræves efter Torturkonventionen, er således omfattet af straffelovens forsøgsregler.

4.4. Medvirken

Efter definitionen af tortur i artikel 1, stk. 1, i Torturkonventionen skal smerten eller lidelsen påføres af eller på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Bestemmelsen omfatter således både handlinger, der begås af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør, og handlinger, der begås med en sådan

persons samtykke eller indvilligelse. Efter artikel 4, stk. 1, skal en handling begået af enhver person, der er meddelagtig eller deltager i tortur, kunne straffes.

Efter straffelovens § 23, stk. 1, omfatter den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd medvirker til gerningen. Straffelovens bestemmelse om medvirken sonderer således ikke mellem hovedmand og medvirkende, og det afgørende er derfor heller ikke, om man har deltaget i en andens forbrydelse, men alene om man har deltaget i en forbrydelse. Efter bestemmelsen ifalder alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd deltager i lovovertrædelsen, strafansvar, jf. bl.a. Vagn Greve m.fl. i Kommenteret Straffelov, Almindelig del, 8. omarbejdede udgave (2005), side 220.

Det følger af straffelovens § 23, stk. 2, at strafansvar for medvirken også omfatter den, der medvirker til at krænke et særligt pligtforhold, men selv står uden for dette. Det betyder, at medvirkensansvar også kan pålægges i tilfælde, hvor en person, der ikke virker i offentlig tjeneste eller hverv, medvirker til en lovovertrædelse, der begås af en person, der virker i offentlig tjeneste eller hverv. Hurwitz anfører om det tilfælde, hvor den udenforstående foretager selve iværksættelsen af lovovertrædelsen, at straffelovens § 23, stk. 2, også må omfatte disse tilfælde, jf. Stephan Hurwitz, Den danske kriminalret, Almindelig del, 4. reviderede udgave (1971), side 362.

Omvendt vil den offentligt ansatte, der foranlediger, at en ikke offentligt ansat begår en forbrydelse, kunne straffes, jf. straffelovens § 23, stk. 1, 1. pkt. Se herved også straffelovens § 151 om overordnede ansvar.

Det ansvar for medvirken, som kræves efter Torturkonventionen, er således omfattet af de nævnte bestemmelser i straffeloven om medvirken.

4.5. Forældelse

Efter straffelovens § 92 straffes en lovovertrædelse ikke, når der er indtrådt forældelse efter §§ 93-94. Efter straffelovens § 94, stk. 5, 1. pkt., afbrydes forældelsesfristen,

når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen.

Efter bestemmelsen i straffelovens § 93, stk. 1, beregnes forældelsesfristen efter det strafmaksimum, der er foreskrevet for lovovertrædelsen. Forældelsesfristen er således henholdsvis 2, 5 og 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i henholdsvis 1, 4 og 10 år for overtrædelsen. Hvis der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid, gælder der en forældelsesfrist på 15 år. Forbrydelser med fængsel på livstid som strafmaksimum indgår ikke i opregningen i straffelovens § 93, stk. 1, og disse overtrædelser er derfor uforældelige.

Ved lov nr. 364 af 24. maj 2005 om ændring af straffeloven (Forældelse, skærpelse af straffen for falske afsonere m.v.) blev der indsat en ny bestemmelse i straffelovens § 93 a. Efter bestemmelsen i straffelovens § 93 a indtræder forældelse ikke, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt. Med denne bestemmelse sikres det, at en sådan overtrædelse også efter dansk ret er uforældelig i det pågældende tilfælde, selv om den pågældende lovovertrædelse har tilknyttet en strafferamme med et tidsbestemt strafmaksimum.

Efter artikel 29 i Statutten for Den Internationale Straffedomstol forældes forbrydelser, der henhører under Den Internationale Straffedomstols jurisdiktion, ikke. Under Den Internationale Straffedomstols jurisdiktion hører bl.a., som det fremgår af afsnit 3.2, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser. Disse forbrydelser ville som hovedregel også være uforældelige efter gældende dansk ret, men der ville kunne forekomme undtagelser, som f.eks. voldtægt eller grov vold, som ikke var uforældelige. Har en torturhandling således karakter af en forbrydelse mod menneskeheden omfattet af artikel 7 i Statutten for Den Internationale Straffedomstol eller en krigsforbrydelse omfattet af statutens artikel 8, forældes handlingen således ikke efter dansk ret, jf. straffelovens § 93 a.

Torturkonventionen indeholder ikke bestemmelser om forældelse af strafansvaret for tortur. Da der ikke i Torturkonventionen er en bestemmelse om, at strafansvar for tor-

tur ikke forældes, har Torturkonventionen således efter gældende ret som sådan ingen betydning i relation til forældelsesspørgsmålet.

Spørgsmålet om, hvornår strafansvaret for tortur, der ikke er omfattet af Statutten for Den Internationale Straffedomstol, forældes, vil derfor skulle afgøres efter de almindelige forældelsesregler i straffeloven. Er der eksempelvis tale om tortur, der har karakter af grov vold efter straffelovens § 245, vil strafansvaret for denne handling være undergivet de forældelsesregler, der i alle tilfælde gælder for overtrædelse af denne bestemmelse. Det vil konkret sige en forældelsesfrist på 10 år, som afbrydes ved rejning af sigtelse.

5. Fremmed ret

5.1. Finland

Der findes ingen særskilt bestemmelse om tortur i den finske straffelov. En bestemmelse om "tortyr för bekännelse" blev ophævet i 1995. I stedet anvendes de almindelige straffebestemmelser om drab, mishandling, grov mishandling, afpresning osv.

En arbejdsgruppe har i 2006 afgivet betænkning om ændring af den finske straffelov. Det foreslås, at der i den finske straffelov indsættes bestemmelser om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, der er i overensstemmelse med Statuten for Den Internationale Straffedomstol. Torturhandlinger vil være omfattet af disse bestemmelser om forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, men der foreslås ikke en særskilt torturbestemmelse eller en bestemmelse vedrørende definition af tortur.

Drab og de internationale forbrydelser forældes ikke efter finsk ret, mens de øvrige forbrydelser nævnt ovenfor forældes efter 2-20 år afhængig af karakteren af det begåede forhold.

5.2. Norge

I 2004 blev der ved § 117 a indsat en særskilt bestemmelse om tortur i den norske straffelov.

Efter § 117 a, stk. 1, i den norske straffelov straffes den, som begår tortur, med fængsel indtil 15 år. På samme måde straffes medvirken.

Efter § 117 a, stk. 2, menes med tortur, at en offentlig tjenestemand påfører en anden person skade eller alvorlig fysisk eller psykisk smerte med forsæt til at opnå oplysninger eller en tilståelse, med forsæt til at afstraffe, true eller tvinge nogen eller på grund af den pågældendes trosbekendelse, race, hudfarve, køn, homofile seksuelle orientering eller nationale eller etniske oprindelse.

Efter § 117 a, stk. 3, menes med offentlig tjenestemand efter § 117 a enhver, som udfører offentlig myndighed på vegne af stat eller kommune eller udfører tjeneste eller arbejde, som stat eller kommune i medfør af lov eller forskrift skal udnævne nogen til at udføre eller helt eller delvis skal betale for.

Efter § 117 a, stk. 4, regnes det også for tortur, at handlinger, som er omfattet af § 117 a, stk. 2, begås af en person, der handler efter opfordring eller med udtrykkelig eller underforstået samtykke fra en offentlig tjenestemand.

Handlinger omfattet af den norske straffelovs § 117 a forældes efter de almindelige strafferetlige forældelsesregler.

Norge har ratificeret Statutten for Den Internationale Straffedomstol, og der er vedtaget en særlig lov om gennemførelse af statutten i norsk ret. Loven ændrer ikke den norske straffelovs bestemmelser om forældelse, og de almindelige bestemmelser om forældelse i straffeloven gælder således i forbindelse med straffesager om overtrædelse af statutten. I 2009 vil en ny straffelov træde i kraft, og forbrydelser, som omfattes af Statutten for Den Internationale Straffedomstol, skal efter denne være uforældelige. Denne bestemmelse vil dog efter det oplyste ikke komme til at omfatte overtrædelser af den norske straffelovs § 117 a.

5.3. Sverige

Der findes ingen særskilt torturbestemmelse i svensk ret.

De svenske myndigheder har anført, at den svenske lovgivning opfylder de krav, som FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder samt Torturkonventionen stiller. Dette har FN's Komité mod Tortur bekræftet i sine tilbagevendende vurderinger af Sveriges gennemførelse af Torturkonventionen.

FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder og Torturkonventionen pålægger efter de svenske myndigheders opfattelse medlemsstaterne inden for de ram-

mer, som udstikkes af den nationale strafferet, at strafbelægge handlinger, der efter konventionerne udgør tortur. Det fremgår af FN's Menneskerettighedskomité's generelle kommentarer til artikel 2 og 7 i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, at staterne ikke er forpligtet til at indføre en definition af tortur i den nationale lovgivning. Det fremgår tværtimod, at det er op til de kontraherende stater selv at afgøre, på hvilken måde konventionsforpligtelserne skal inkorporeres i national ret, jf. CCPR General Comment No. 3 (HRI/GEN/1/Rev.1 at 4 (1982)) og No. 20 (HRI/GEN/1/Rev.1 at 30 (1992)). Tilsvarende gælder for Torturkonventionen, jf. CAT/C/CR/28/6, para. 5.

De svenske myndigheder finder på denne baggrund, at der ikke efter de nævnte konventioner eksisterer en forpligtelse for de kontraherende stater til at indføje en definition af tortur i den nationale lovgivning.

Tortur er forbudt efter kapitel 2, § 5, i den svenske "regeringsformen". Beskyttelsen mod tortur er absolut og kan ikke begrænses ved lov. Med inkorporeringen i svensk ret af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention i 1995 blev endnu et forbud mod tortur gældende i svensk ret, jf. konventionens artikel 3.

Den svenske straffelov ("Brottsbalken") indeholder en række bestemmelser, som kan anvendes i tilfælde, hvor en person er blevet tilføjet stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, jf. herved Torturkonventionens artikel 1. Som eksempler kan nævnes bestemmelserne i den svenske straffelovs 3. kapitel, §§ 5 og 6, om mishandling og grov mishandling, 4. kapitel, § 2, om ulovlig frihedsberøvelse, 4. kapitel, § 4, om ulovlig tvang, 4. kapitel, § 5, om ulovlige trusler og 6. kapitel, § 1, om voldtægt.

Et svensk udvalg ("Internationella straffrättsutredningen") har overvejet, hvorvidt der bør indføres en særskilt torturbestemmelse i svensk ret (SOU 2002:98). Udvalgets konklusion var, at det ikke ville være hensigtsmæssigt med en særskilt torturbestemmelse. Begrundelsen herfor er, at det i lyset af principperne om præcision og forudseelighed ville være vanskeligt at indordne en særskilt torturbestemmelse i den systematik, som den svenske straffelovgivning bygger på. Efter udvalgets opfattelse ville der opstå betydelig risiko for sagligt set unødvendige sammenstøds- og afgræns-

ningsproblemer. Udvalget påpegede, at udtrykket tortur allerede indgår i den gældende bestemmelse om ulovlig tvang i 4. kapitel, § 4, i den svenske straffelov, og at udtrykket i den sammenhæng har et bredere anvendelsesområde end det tilsvarende begreb i Torturkonventionen.

De almindelige forældelsesregler i den svenske straffelovs 35. kapitel finder anvendelse for torturhandlinger. Udgangspunktet for forældelsesfristen er strafferammens maksimum. For de forbrydelser, som er nævnt ovenfor, vil udgangspunktet være, at forældelsesfristerne er 15 eller 25 år. Det bemærkes i den forbindelse, at der efter svensk ret ikke er forbrydelser, som ikke forældes.

”Internationella straffrättsutredningen” har dog foreslået, at folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og alvorlige krigsforbrydelser skal være uforældelige. Efter forslaget skal de nævnte forbrydelser, der svarer til de forhold, der er omfattet af Statuten for Den Internationale Straffedomstol, reguleres i en særlig lov om internationale forbrydelser. Forslaget er under overvejelse i den svenske regering.

Herudover har det svenske justitsministerium foranstaltet en undersøgelse med henblik på at overveje ændringer af forældelsesreglerne for visse alvorlige forbrydelser, først og fremmest visse såkaldte internationale forbrydelser og forbrydelser, som indbefatter forsætligt drab.

Redegørelsen for denne undersøgelse (DS 2007:1) udkom den 30. januar 2007. I redegørelsen foreslås det, at mord (grovere drab), drab (mindre grove drab) og terrorforbrydelser, som begås ved mord eller drab, ikke skal kunne forældes. Endvidere foreslås det i redegørelsen i overensstemmelse med forslaget fra ”Internationella Straffrättsutredningen”, at alvorlige krigsforbrydelser (dvs. grove overtrædelser af den svenske straffelovs bestemmelse om brud på folkeretten) og folkedrab undtages fra strafferetlig forældelse.

Det bemærkes afslutningsvis, at Sverige har spillet en hovedrolle i forbindelse med tilblivelsen af Torturkonventionen. Det var således på svensk initiativ, at spørgsmålet om tortur blev taget op på FN’s generalforsamlingsmøde i 1973, og generalforsam-

lingen i 1975 vedtog erklæringen om beskyttelse mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Endvidere var det efter svensk forslag, at generalforsamlingen i 1977 vedtog at iværksætte forhandlinger om Torturkonventionen. Der henvises til Joachim Herrmann, Implementing the prohibition of torture on three levels: United Nations – Council of Europe – Germany, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik, nr. 8/2008, side 300.

5.4. Nederlandene

De nederlandske myndigheder har oplyst, at den nederlandske straffelov ikke indeholder særskilte torturbestemmelser, men tortur indgår som et element i den nederlandske lov om straf for internationalt begåede forbrydelser ("Wet Internationale Misdrijven"), som blev indført i 2003. Loven var foranlediget af etableringen af Den Internationale Straffedomstol. Det blev således tilstræbt, at lovens bestemmelser blev tilpasset Statutten for Den Internationale Straffedomstol. I loven er der tillige taget højde for Genève-konventionerne, Torturkonventionen samt Haag-konventionen fra 1954 om beskyttelse af kulturarv under væbnede konflikter.

I lovens artikel 1 defineres tortur som det bevidst at påføre en person, der befinder sig i fangenskab eller er underkastet en anden persons magt, legemlig eller psykisk smerte eller alvorlig lidelse, hvorved ikke forstås smerte eller lidelse som følge af retmæssige handlinger. Det er et krav, at der er tale om, at man i egenskab af en myndighed påfører en person sådan legemlig eller psykisk smerte eller alvorlig lidelse for at af tvinge information eller en forklaring, for legemligt at straffe for en handling, som den pågældende eller andre har begået eller mistænkes for at have begået, eller fremsætter trussel om at påføre pinsler eller at tolerere sådan handling, eller at handlingen er udført på grundlag af bevidst diskrimination.

Efter loven kan tortur være strafbar som forbrydelse mod menneskeheden. Denne bestemmelse er baseret på artikel 7 i Statutten for Den Internationale Straffedomstol. Efter loven kan tortur endvidere være strafbar som krigsforbrydelse. Denne bestemmelse er baseret på handlinger svarende til grove krænkelser af Genève-konventionen.

Endelig kan tortur efter loven være strafbar, når den er begået af en myndighed. Myndighed omfatter efter loven også en embedsmand, der har tilskyndet til eller tilladt handlingen, eller andre, som af en embedsmand er opfordret til at udføre handlingen eller dækker sig ind under, at embedsmanden har givet samtykke.

I henhold til lovens artikel 13 forældes retten til strafforfølgelse af tortur ikke. De nederlandske myndigheder har bemærket, at loven derved er i overensstemmelse med Statutten for Den Internationale Straffedomstol.

Det nederlandske justitsministerium har oplyst, at der ikke findes domspraksis for overtrædelser af torturbestemmelserne.

5.5. Storbritannien

De britiske myndigheder har oplyst, at FN-konventionen om tortur er inkorporeret i britisk ret ved den såkaldte Criminal Justice Act fra 1988. Lovens artikler 134-138 indeholder bestemmelser om tortur. Tortur kan efter loven straffes med fængsel på livstid.

Loven omfatter bevidst påførelse af stærk fysisk eller psykisk smerte og lidelse på en anden person som led i udøvelsen af offentlig myndighed.

Offentligt ansatte samt personer, som udøver offentlig myndighed, og personer, som handler efter opfordring fra sådanne, er omfattet af loven, når handlingerne begås i Storbritannien eller andetsteds som led i udøvelsen af offentlig myndighed.

I britisk ret er udgangspunktet, at forbrydelser ikke forældes. Det gælder også med hensyn til torturhandlinger. Tiltalerejsning for torturhandlinger kræver imidlertid godkendelse fra den højeste anklagemyndighed (Attorney General for England og Wales, Attorney General for Nordirland og Lord Advocate for Skotland).

De britiske myndigheder har oplyst, at loven har været påberåbt i to sager ved de britiske domstole.

Den første sag var sagen mod general Pinochet i 1998, hvor Overhuset i sidste instans afviste sagen med den begrundelse, at sagen ikke faldt under britisk jurisdiktion, idet de pågældende forhold var begået inden lovens ikrafttræden i 1988.

Den anden sag drejede sig om, at en person begærede præsident Robert Mugabe udleveret fra Zimbabwe i 2004. I denne sag var det folkeretlige princip om immunitet for statsoverhoveder til hinder for en udleveringskendelse.

5.6. Tyskland

Den tyske grundlov indeholder to bestemmelser om tortur. Efter den tyske grundlovs artikel 1, stk. 1, er den menneskelige værdighed ukrænkelig. Efter den tyske grundlovs artikel 104, stk. 1, nr. 2, må tilbageholdte personer hverken sjæleligt eller kropsligt mishandles.

Den tyske strafferetsplejelov (Strafprozessordnung (StPO)) indeholder i § 136 en egentlig torturbestemmelse, som blev indført i 1950.

Efter § 136, stk. 1, må den anklagedes vilje til at bestemme og aktivere sin vilje ikke påvirkes negativt gennem mishandling, træthed, kropslige indgreb, anvendelse af præparater, kvælning, bedrag eller gennem hypnose. Tvang må kun anvendes, så vidt straffeprocessretten tillader det. Trusler om foranstaltninger, der ikke tillades af straffeprocessretten, og løfter om fordele, der ikke er i overensstemmelse med lov, er forbudte.

Efter § 136, stk. 2, er foranstaltninger, der påvirker den anklagedes hukommelsesevne og erkendelsesevne, ikke tilladte.

Efter § 136, stk. 3, gælder forbuddene i stk. 1 og 2 uden hensyntagen til den anklagedes indvilligelse. Udtalelser, der er kommet i stand gennem overtrædelse af forbuddene, må ikke benyttes, heller ikke med den anklagedes samtykke.

Endvidere findes der i forbundslandenes politi- og ordenslovgivninger regulering vedrørende tortur fra politiets side. Dette skyldes, at politivæsenet hører under forbundslandene. Alle forbundslandes lovgivninger på dette område indeholder udtrykkelige forbud mod anvendelse af tortur, også når det gælder anvendelse af tortur for at forhindre fare.

Der gælder ikke efter tysk ret nogen særskilt forældelsesfrist for overtrædelse af torturlovgivningen. Forældelsesfristen for torturhandlinger svarer derfor til de almindelige forældelsesregler efter tysk strafferet for den pågældende lovovertrædelse. Har torturhandlingen f.eks. karakter af simpel legemsbeskadigelse, er forældelsesfristen tre år, mens den for grov legemsbeskadigelse er ti år.

De tyske myndigheder har som et eksempel fra retspraksis peget på den såkaldte Daschner-sag. Politiet anholdt en person, der havde bortført et barn. Bortføreren ville ikke oplyse, hvor barnet befandt sig, og politiet frygtede for barnets liv. Den fungerende Polizeipräsident Daschner gav ordre til, at bortføreren overvåget af en læge skulle tilføjes sådanne smerter, at han oplyste, hvor barnet befandt sig. En kriminalbetjent udførte ordren. Det viste sig senere, at barnet allerede på det tidspunkt var dødt. Samme dag udfærdigedes en skriftlig redegørelse for forløbet, der blev lagt til grund ved straffesagen. Kriminalbetjenten blev for ulovlig tvang i offentlig tjeneste (den tyske straffelovs § 240) idømt en betinget dom på 60 dagbøder á 60 euro. Daschner blev for forledelse af en underordnet til forbrydelse (den tyske straffelovs § 357) idømt en betinget dom på 90 dagbøder á 120 euro. Dommen findes i *Neue Juristische Wochenschrift* 2005, side 692.

6. Straffelovrådets overvejelser

6.1. En torturbestemmelse i straffeloven

Straffelovrådet har fået til opgave at overveje, om der bør indsættes en torturbestemmelse i straffeloven.

Straffelovrådet har overvejet, om alle de handlinger, der er omfattet af Torturkonventionens definition af tortur, i dag er strafbare efter dansk ret. Der henvises til afsnit 6.1.1.

Straffelovrådet har endvidere overvejet, hvorvidt Danmark efter de folkeretlige konventioner mv. om tortur er forpligtet til at indsætte en torturbestemmelse i dansk lovgivning, herunder om Danmark er forpligtet til at indføje en torturdefinition i dansk lovgivning. Der henvises til afsnit 6.1.2.

Straffelovrådet har herudover overvejet, om der – uanset om der efter folkeretten måtte bestå en sådan pligt – kan være grund til at indsætte en egentlig (materiel) straffebestemmelse, der særskilt kriminaliserer torturhandlinger, i straffeloven, og om dette vil være hensigtsmæssigt. Der henvises til afsnit 6.1.3.

Straffelovrådet har endelig overvejet, om der i benægtende fald er grundlag for at indsætte en strafudmålingsbestemmelse, der indebærer, at den pågældende bliver straffet for at have overtrådt en af straffelovens materielle bestemmelser (grunddeliktet), men således at straffen udmåles i medfør af strafudmålingsbestemmelsen. Straffelovrådet har i den forbindelse overvejet, om en sådan strafudmålingsbestemmelse bør udformes som en strafforhøjelsesbestemmelse, hvorefter straffen kan forhøjes ud over den strafferamme, som gælder for grunddeliktet, eller som en strafskærpelsesbestemmelse, hvorefter der udmåles en skærpet straf inden for grunddeliktets strafferamme. Der henvises til afsnit 6.1.5.

Spørgsmålet om anvendelse af oplysninger opnået ved tortur falder uden for Straffelovrådets kommissorium.

6.1.1. Danmarks opfyldelse af folkeretlige forpligtelser angående tortur

6.1.1.1. Som det fremgår af afsnit 3.1 og 3.2, indeholder en række folkeretlige konventioner mv., som Danmark har tiltrådt, bestemmelser om forbud mod tortur. Danmark er i medfør af disse folkeretlige instrumenter forpligtet til at forbyde tortur.

Hovedparten af konventionerne indeholder et forbud mod tortur, uden at tortur nærmere defineres i de pågældende konventioner. Kun Torturkonventionen og Statutten for Den Internationale Straffedomstol indeholder udtrykkelige definitioner af tortur.

I medfør af artikel 4 i Torturkonventionen er Danmark særligt forpligtet til at sikre, at enhver torturhandling – som defineret i konventionens artikel 1 – er strafbar og kan pålægges en passende straf under hensyn til handlingens alvorlige natur.

Som det fremgår af afsnit 4.1. og 4.2, findes der ikke i dag en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven. Torturhandlinger vil derimod være omfattet af andre af straffelovens bestemmelser, herunder bestemmelser om legemskrænkelser, tvang, trusler og forbrydelser begået i offentlig tjeneste.

Som det endvidere fremgår af afsnit 4.2, blev straffeloven ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 ændret på baggrund af et udvalgsarbejde, som blev iværksat med henblik på at overveje ændringer af straffeloven, der var begrundet i erfaringerne fra besættelsestiden og efterkrigstiden. Det må herefter som udgangspunkt antages, at straffeloven dækker behovene for såvel kriminaliseringer som strafferammer for denne form for kriminalitet.

Som det fremgår af afsnit 3.4, er en torturhandling efter Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, defineret som enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres en person med et af de formål, som er opregnet i bestemmelsen, når en sådan smerte eller lidelse påføres af eller på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. De formål, som er opregnet i bestemmelsen, er

fremskaffelse af oplysninger eller en tilståelse, at skræmme eller at tvinge eller udøve forskelsbehandling.

Som det endvidere fremgår af afsnit 3.4, indeholder Statutten for Den Internationale Straffedomstol også en torturdefinition. Efter statuttens artikel 7, stk. 2, litra e, forstås ved tortur som forbrydelse mod menneskeheden forsætlig påførelse af stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller psykisk, på en person i anklagedes varetægt eller under anklagedes kontrol, når handlingen begås som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden om angrebet. Det antages, at tortur som krigsforbrydelse efter statuttens artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, og litra c, nr. i, omfatter påførelse af stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, hvis handlingen er begået under og har sammenhæng med en væbnet konflikt.

6.1.1.2. Handlinger, der er omfattet af torturbegrebet efter de nævnte konventioner, må således indeholde et element af enten fysisk indgreb eller psykisk pres mod den pågældende, der er tilstrækkeligt alvorligt til at fremkalde stærk fysisk eller mental smerte eller lidelse. Som det fremgår af afsnit 4.1, har Straffelovrådet tidligere udtalt, at det ikke er muligt nærmere at fastslå, hvilke forhold der er tænkt omfattet af ordene i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1. Mest nærliggende er det at antage, at ”fysisk” henviser til den smerte eller lidelse, der umiddelbart er forbundet med et indgreb i den legemlige tilstand, mens ”psykisk” sigter til smerte eller lidelse, der ikke umiddelbart er forvoldt på denne måde, men f.eks. følger af isolation, anbringelse i mørke, langvarig afhøring, fremsættelse af trusler, oplysninger om den afhørtes eller frihedsberøvedes nære pårørendes eller kammeraters skæbne osv.

Handlinger, hvorved der udøves et fysisk indgreb over for en anden person, vil ofte være omfattet af straffelovens regler om forbrydelser mod liv og legeme, herunder navnlig bestemmelserne om drab, vold og hensættelse i hjælpeløs tilstand (straffelovens §§ 237, 244-246 og 250). Hvis ikke det fysiske indgreb består i et legemsangreb, som er omfattet af disse bestemmelser i straffeloven, vil indgrebet kunne udgøre en forbrydelse mod den personlige frihed, herunder navnlig ulovlig tvang eller ulovlig frihedsberøvelse (straffelovens §§ 260-261). Også torturhandlinger, der indebærer indgreb i form af seksuelle krænkelse, vil være dækket af straffeloven.

Handlinger, hvorved der udøves psykisk pres, som forårsager stærk mental smerte eller lidelse, over for en anden person, vil ofte være omfattet af straffelovens regler om freds- og ærekrænkelser, herunder navnlig straffelovens § 266 om trusler. Efter Straffelovrådets opfattelse vil f.eks. skinhenrettelse være omfattet af straffelovens § 266, idet en sådan handling næppe kan have anden mening end at fremkalde alvorlig frygt for offerets eget eller andres liv, helbred eller velfærd.

Endvidere vil der kunne forekomme handlinger, hvor en offentligt ansat eller en indehaver af offentligt hverv misbruger sin stilling til at lægge et psykisk pres på en person. Sådanne handlinger vil være strafbare efter straffelovens regler om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv., herunder straffelovens §§ 147 og 150. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en fængselsfunktionær for at straffe en indsat – uden at ville tvinge den pågældende til noget – meddeler den indsatte, at hans eller hendes barn er blevet dræbt, og derved tilføjer den indsatte stærk psykisk smerte eller lidelse.

Man kan endvidere forestille sig torturhandlinger, hvorved der påføres en person (den indirekte berørte) stærk psykisk smerte eller lidelse, uden at den pågældende umiddelbart selv er udsat for fysisk overlast. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis man presser den indirekte berørte til at give oplysninger ved at begå en forbrydelse mod den pågældendes barn (den direkte berørte). Også sådanne handlinger vil kunne straffes såvel med hensyn til den direkte berørte som med hensyn til den indirekte berørte.

Der kan i øvrigt henvises til de overvejelser, som Straffelovrådet tidligere har haft om spørgsmålet i betænkning nr. 1099/1987, side 149 f., som er gengivet i afsnit 4.1.

Som det fremgår af afsnit 3.1, følger det af Torturkonventionens artikel 4, stk. 1, 2. pkt., at de deltagende stater skal sikre, at forsøg på at udøve tortur og handlinger begået af enhver person, som er meddelagtig eller deltager i tortur, er strafbare i overensstemmelse med straffelovgivningen. Definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, omfatter også handlinger, der begås på opfordring af eller med samtykke eller indvilligelse fra en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør. Som det videre fremgår af afsnit 3.2, vil der også efter artikel 25, stk. 3,

i Statutten for Den Internationale Straffedomstol kunne ifaldes ansvar for forsøg på og medvirken til overtrædelse af statuttens forbrydelseskatalog.

I den forbindelse kan der peges på reglerne i straffelovens § 21, hvorefter handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, når denne ikke fuldbyrdes, straffes som forsøg. Endvidere kan der peges på reglerne i straffelovens § 23, hvorefter den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse omfatter alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen. Der henvises nærmere til afsnit 4.3 og 4.4. Det er Straffelovrådets opfattelse, at straffelovens regler om forsøg og medvirken dækker de forsøgs- og medvirkenshandling, som er omfattet af de nævnte konventionsbestemmelser, idet de danske regler om forsøg og medvirken er meget vidtgående.

Som det fremgår, vil handlinger, som er omfattet af torturdefinitionen i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, eller af torturbegrebet efter artikel 7 og 8 i Statutten for Den Internationale Straffedomstol, være strafbare efter dansk ret. Et særligt spørgsmål i relation hertil behandles nedenfor i afsnit 6.2.4.

6.1.1.3. Som det fremgår af afsnit 4.1, blev det forud for Danmarks tiltrædelse af Torturkonventionen i 1987 vurderet, om dansk lovgivning og praksis var i overensstemmelse med konventionen. Efterfølgende har de danske myndigheder sørget for løbende at sikre, at dansk ret fortsat opfylder konventionens krav. På baggrund af bl.a. udtalelser fra FN's Komité mod Tortur foretages en sådan løbende vurdering blandt andet i forbindelse med fremsættelse af lovforslag for Folketinget.

Justitsministeriet har da også tidligere tilkendegivet den opfattelse, at Danmark overholder sine forpligtelser efter Torturkonventionen, idet eventuelle tilfælde af tortur allerede efter de gældende regler i straffeloven – navnlig reglerne om vold, tvang, trusler og forbrydelser begået i offentlig tjeneste – vil kunne straffes med en passende streng straf, og at de generelle regler om forsøg og medvirken tilsvarende vil finde anvendelse. Der kan f.eks. henvises til Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 1 af 27. april 2004 fra Folketingets Retsudvalg (B 134 – bilag 6) i folketingsåret 2003-04.

Det bemærkes i den forbindelse, at Torturkonventionen efter gældende ret er en relevant retskilde i dansk ret. Som eksempel kan nævnes en kendelse fra Østre Landsret optrykt i Ugeskrift for Retsvæsen 2004, side 715. I denne kendelse anfører Østre Landsret i en sag om, hvorvidt anklagemyndigheden under efterforskningen af en sag om påstået tortur begået i udlandet kunne videregive oplysninger fra den sigtedes asylsag samt hans fotografi og fingeraftryk til en udenlandsk myndighed, at Danmark i henhold til Torturkonventionen er forpligtet til at gennemføre en eventuel retsforfølgning vedrørende torturhandlinger begået af personer, der ikke udleveres til retsforfølgning i et andet land. Da videregivelse af de omhandlede fortrolige oplysninger skete med henblik på efterforskning af vold og tortur, jf. straffelovens § 246, jf. § 245, måtte videregivelsen ifølge Østre Landsret anses for lovlig uanset den sigtedes forhold. Torturkonventionen er således allerede i dag en relevant retskilde i dansk ret, og den anvendes af de danske domstole og andre retsanvendende myndigheder – også selv om konventionen ikke ved lov er inkorporeret i dansk ret. Den refererede afgørelse fra Østre Landsret illustrerer endvidere, at tortur som nævnt ovenfor er omfattet af de gældende regler i straffeloven, selv om straffeloven ikke indeholder en torturparagraf.

6.1.1.4. Det er på denne baggrund Straffelovrådets opfattelse, at handlinger, som er omfattet af definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, vil kunne straffes efter straffelovgivningens bestemmelser. De handlinger, som Danmark efter Torturkonventionens artikel 4, stk. 1, er forpligtet til at kriminalisere, er således strafbare efter dansk ret, jf. dog afsnit 6.2.4.

Særligt for så vidt angår den resolution mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (A/C.3/62/L.26/Rev. 1), som FN's Generalforsamlings 3. udvalg har vedtaget den 21. november 2007, bemærkes det, at resolutionen ikke skaber strafferetlige forpligtelser, der går videre end Torturkonventionen. Den danske straffelovgivning opfylder derfor resolutionens krav.

6.1.2. Eventuel forpligtelse til at indsætte en torturbestemmelse i straffeloven

FN's Komité mod Tortur har rejst kritik af, at Danmark ikke har en definition af tortur i overensstemmelse med artikel 1 i Torturkonventionen i straffelovgivningen, og at Danmark ikke har en særskilt straffebestemmelse om tortur. Komitéen har i forlængelse heraf anbefalet, at Danmark indsætter en bestemmelse, der gør handlinger omfattet af torturdefinitionen i artikel 1 strafbare. Der henvises til afsnit 3.5.

Som det fremgår af afsnit 6.1.1, er det Straffelovrådets opfattelse, at handlinger, der er omfattet af det folkeretlige torturbegreb, er strafbare efter dansk ret. Straffelovrådet har imidlertid alligevel på baggrund af den kritik, som er rejst af FN's Komité mod Tortur, overvejet, om Danmark folkeretligt er forpligtet til at indføje en bestemmelse om tortur og en definition af tortur svarende til Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, i dansk lovgivning.

Hvis ikke en traktat indeholder udtrykkelige bestemmelser om nærmere krav til de deltagende staters inkorporering af traktaten, kan traktaten som udgangspunkt ikke fortolkes således, at der stilles særlige krav til eller om inkorporering af traktaten, jf. Ole Spiermann, *Moderne folkeret*, 3. omarbejdede udgave (2006), side 150. Det er således de enkelte stater, der afgør, hvorledes de vil efterleve traktatens forpligtelser, og om dette mest hensigtsmæssigt sker ved inkorporering af traktaten i national ret.

Efter Torturkonventionens artikel 4, stk. 1, skal enhver deltagende stat sikre, at enhver torturhandling er strafbar i overensstemmelse med straffelovgivningen. Torturkonventionen indeholder således i kraft af artikel 4, stk. 1, et krav om, at de deltagende stater sikrer, at torturhandlinger som defineret i konventionens artikel 1, stk. 1, er strafbare efter den nationale straffelovgivning. Efter Torturkonventionens artikel 4, stk. 2, skal enhver deltagende stat gøre disse handlinger strafbare med passende straf under hensyn til deres alvorlige natur.

Torturkonventionen indeholder ikke herudover nogen udtrykkelig bestemmelse om, hvorledes forpligtelsen til at gøre torturhandlinger strafbare nærmere skal opfyldes.

Der fremgår således ikke af konventionen nogen forpligtelse for de deltagende stater til særskilt at kriminalisere tortur, således som det – for så vidt angår terrorisme – blev antaget, at tilfældet var med hensyn til Rådet for Den Europæiske Unions forslag af 3. december 2001 til rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme (endeligt vedtaget den 13. juni 2002), jf. herved Folketingstidende 2001-02, 2. samling, tillæg A, side 843. Der fremgår endvidere ikke af konventionen nogen forpligtelse til at indføre en definition af tortur i statens straffelovgivning. Torturkonventionen ses heller ikke i øvrigt at indeholde nogen forpligtelse angående den enkelte stats nærmere opfyldelse af forpligtelsen til at gøre torturhandlinger strafbare, jf. konventionens artikel 4.

Om den nærmere udstrækning af forpligtelsen til at kriminalisere torturhandlinger efter Torturkonventionens artikel 4 anfører J. Herman Burgers og Hans Danelius bl.a. følgende i *The United Nations Convention against Torture, A Handbook on the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman og Degrading Treatment or Punishment* (1988), side 129:

”The requirement that torture shall be a criminal offence under domestic law does not mean that there must be a specific, separate offence corresponding to torture under article 1 of the *Convention*. What is important is that all acts of torture should be criminal offences under domestic law, and that they are punishable by sufficiently severe penalties. However, each State Party is free to decide for itself whether to deal with torture as a separate offence or to include acts of torture in one or more wider categories of offences, such as ill-treatment, infliction of bodily harm, assault, unlawful compulsion, or the like. Whatever solution is adopted, the criminal law must cover all cases falling within the definition in article 1 of the *Convention*. It is not sufficient, for instance, to penalize acts which involve physical ill-treatment, but mental torture must also fall within the ambit of the criminal law.”

Det er således i litteraturen antaget, at de deltagende stater efter Torturkonventionens artikel 4 er forpligtet til at sikre, at enhver torturhandling, som er omfattet af definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, er strafbar i overensstemmelse med den nationale straffelovgivning. Forpligtelsen til at kriminalisere tortur i henhold til Torturkonventionen betyder imidlertid ikke, at deltagerstaterne nødvendigvis skal indføre en selvstændig bestemmelse i straffelovgivningen, som kriminaliserer tortur. Der kan i øvrigt henvises til Dorrit Ree Iversen og Therese Maria Rytter i Lars Plum og Andreas Laursen (red.), *Enhver stats pligt* (2007), side 371.

Denne opfattelse støttes af, at FN's Komité mod Tortur tidligere har tilkendegivet, at Sverige, der ligesom Danmark ikke har indføjet en torturbestemmelse eller en definition af tortur i national ret, fuldt ud lever op til sine forpligtelser efter Torturkonventionen. I konklusioner og anbefalinger i komitéens rapport om Sverige fra 1993 (CAT A/48/44) hedder det bl.a.:

”384. The Committee expressed its satisfaction that there were no allegations that persons deprived of their liberty had been subjected to ill-treatment amounting to torture nor was there any other evidence that torture had been found in Sweden.

385. Thus, in all respects Sweden met the standards of the Convention.

386. The Committee was pleased to conclude that the legal and administrative régimes described during the consideration of the report of Sweden were models to which most other countries should aspire.”

Det bemærkes, at FN's Komité mod Tortur i senere udtalelse har anbefalet også Sverige at indsætte en særskilt bestemmelse om tortur i straffeloven, jf. komitéens udtalelse af 6. juni 2002 (CAT/C/CR/28/6), para. 7.

For så vidt angår FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder kan der peges på, at konventions artikel 2 indeholder en bestemmelse om de deltagende staters pligt til at overholde konventionen. Det fremgår af FN's Menneskerettighedskomité's generelle kommentarer til artikel 2 sammenholdt med de generelle kommentarer til artikel 7 (om forbud mod bl.a. tortur), at det er op til de kontraherende stater selv at afgøre, på hvilken måde konventionsforpligtelserne skal inkorporeres i national ret. Der henvises til CCPR General Comment No. 3 (HRI/GEN/1/Rev.1 at 4 (1982)) og No. 20 (HRI/GEN/1/Rev.1 at 30 (1992)).

Straffelovrådet finder herefter på baggrund af det anførte, at der ikke er holdepunkter for at antage, at Danmark skulle være folkeretligt forpligtet til at indføje Torturkonventionens definition af tortur i straffelovgivningen. Straffelovrådet finder endvidere, at der ikke er holdepunkter for at antage, at Danmark i øvrigt skulle være folkeretligt forpligtet til at indsætte en torturbestemmelse i lovgivningen. Danmark er efter Straffelovrådets opfattelse alene forpligtet til at sikre, at dansk lovgivning og praksis

indholdsmæssigt lever op til kravene i de folkeretlige konventioner mv., som Danmark har tiltrådt.

Det afgørende for, om Danmark lever op til sine folkeretlige forpligtelser vedrørende tortur, er således ikke, om der i dansk lovgivning findes en særskilt bestemmelse, der kriminaliserer tortur, eller en bestemmelse, som definerer tortur. Det afgørende for, om Danmark lever op til sine folkeretlige forpligtelser er derimod, om dansk lovgivning indeholder bestemmelser, som medfører en passende straf for handlinger, der i konventionernes forstand har karakter af tortur. Som det fremgår af afsnit 6.1.1, finder Straffelovrådet, at Danmark allerede nu opfylder denne folkeretlige forpligtelse.

6.1.3. Hensigtsmæssigheden af en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger

Som det fremgår af afsnit 6.1.1 og 6.1.2, finder Straffelovrådet, at Danmark opfylder sine folkeretlige forpligtelser til at forbyde og kriminalisere tortur, og at Danmark folkeretligt ikke er forpligtet til at indsætte en torturbestemmelse i dansk lovgivning eller give en definition af tortur heri.

Straffelovrådet har overvejet, om det kan være hensigtsmæssigt af andre grunde at indsætte en egentlig (materiel) straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven, dvs. en bestemmelse, hvorefter torturhandlinger kriminaliseres særskilt. Der kan anføres en række argumenter, som kan tale for at indsætte en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven. Disse argumenter er nærmere beskrevet i afsnit 6.1.3.1. Der gør sig imidlertid samtidig en række modstående hensyn gældende, som taler imod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven. Disse hensyn er nærmere beskrevet i afsnit 6.1.3.2.

6.1.3.1. Argumenter for en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger

6.1.3.1.1. Tortur som særlig alvorlig forbrydelse

For en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven kan anføres, at tortur er en særegen forbrydelse. Torturhandlinger består ikke alene i meget alvorlige

fysiske eller psykiske krænkelser af offeret i form af f.eks. vold, frihedsberøvelse, ulovlig tvang eller seksuelle overgreb. Disse alvorlige krænkelser skal endvidere have et formål, der i sammenhæng med krænkelsen må anses for særlig forkasteligt. Det kan f.eks. være at fremtvinge en tilståelse eller andre oplysninger, at afstraffe eller at forskelsbehandle. Torturhandlinger rammer oftest ofre, der er i gerningsmandens varetægt, ligesom de har et element af misbrug af offentligt embede eller hverv.

Det kan i forlængelse heraf anføres, at torturhandlinger udgør en særlig kvalificeret krænkelse af et værgeløst offer, som kan medføre alvorlige fysiske og sjælelige mén, og at torturhandlinger derfor bør straffes efter en særskilt bestemmelse, som klart markerer, at forbrydelsen består i mere end blot f.eks. vold mod den pågældende. Den gældende kriminalisering kunne således siges at være ufuldstændig eller utilstrækkelig i forhold til en udtømmende og fuldt ud dækkende beskrivelse af det strafbare forhold, som torturhandlingen udgør.

Hertil kommer, at tortur folkeretligt anses for at være en særdeles alvorlig forbrydelse, og det absolutte folkeretlige forbud mod tortur understreger den fundamentale betydning af indsatsen mod tortur.

6.1.3.1.2. Understøttelse af den internationale indsats mod tortur

FN's Komité mod Tortur har anbefalet, at Danmark tilvejebringer en bestemmelse, der definerer tortur i overensstemmelse med Torturkonventionens artikel 1, stk. 1.

En egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven ville kunne øge opmærksomheden om tortur såvel nationalt som internationalt. Det er af stor betydning at højne bevidstheden om tortur, der internationalt generelt anses som en meget alvorlig forbrydelse. En egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven ville kunne vise, at Danmark tager torturhandlinger meget alvorligt og støtter den internationale indsats mod tortur, og dermed kunne give et bedre grundlag for Danmark til internationalt at virke mod tortur.

Danmark bør internationalt fremstå som et foregangsland i bekæmpelsen af tortur, og en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger ville yderligere kunne understrege dansk støtte til FN's Komité mod Tortur og dermed understøtte komitéens udtalelser i forhold til lande, hvor en indsats mod tortur er mere påtrængende.

6.1.3.1.3. Registrering af mulige torturhandlinger

Til støtte for at indføje en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven kan herudover anføres, at en torturbestemmelse, der er udformet i overensstemmelse med definitionen af tortur i Torturkonventionen, ville gøre det enklere at kategorisere strafbare handlinger, der måtte have karakter af tortur. Efter den gældende retstilstand vil en eventuel torturhandling afhængig af handlingens nærmere karakter kunne falde ind under et bredt spektrum af bestemmelser i straffeloven, jf. afsnit 4.2. Hvis en eventuel torturhandling blev straffet efter en egentlig straffebestemmelse i straffeloven, ville det i den enkelte straffesag stå helt klart, at der var tale om en torturforbrydelse.

Det ville endvidere med en torturbestemmelse blive tydeligere, hvor mange straffesager der måtte vedrøre tortur.

6.1.3.2. Argumenter mod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger

Som det fremgår af afsnit 6.1.3.1, kan der anføres flere synspunkter til støtte for at indsætte en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven. Imidlertid gør der sig en række hensyn gældende, der taler herimod.

6.1.3.2.1. Forskellige torturdefinitioner og -handlinger

Imod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven kan således anføres, at det vil kunne frembyde vanskeligheder at fastlægge et entydigt torturbegreb i en sådan bestemmelse.

Som det fremgår af afsnit 3.1 og 3.2, er tortur forbudt i medfør af en række forskellige folkeretlige konventioner mv. Forbud mod tortur følger således f.eks. af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder og Torturkonventionen. Af de folkeretlige konventioner mv., som Danmark har tiltrådt, indeholder Torturkonventionen og Statutten for Den Internationale Straffedomstol forskelligt afgrænsede definitioner af begrebet tortur. Torturkonventionen indeholder en egentlig pligt til at kriminalisere torturhandlinger, jf. konventionens artikel 4, stk. 1.

De folkeretlige konventioner mv. fortolkes af forskellige internationale organer. Torturkonventionen må således fortolkes i lyset af praksis fra FN's Komité mod Tortur, mens Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 om forbud mod tortur må fortolkes i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at Torturkonventionen er det centrale folkeretlige instrument, som påbyder deltagerstaterne at kriminalisere torturhandlinger. Ved udformningen af en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger vil det imidlertid være naturligt også at tage hensyn til de øvrige folkeretlige instrumenter, som Danmark har tiltrådt. Det vil således være ønskeligt, at en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger omfatter alle elementer af torturbegrebet, som dette måtte være defineret i de folkeretlige instrumenter.

Det vil i lyset af de forskelle, der gør sig gældende for afgrænsningen af torturbegrebet efter forskellige folkeretlige instrumenter, jf. herved afsnit 3.4, kunne frembyde vanskeligheder at fastlægge et entydigt torturbegreb i én samlet straffebestemmelse om torturhandlinger og dermed sikre, at denne bestemmelse til enhver tid er på linje med de forpligtelser og anbefalinger, der følger af de forskellige konventioner mv. om tortur, herunder forskellige internationale organers fortolkning af disse konventioner.

Imod en egentlig straffebestemmelse om tortur i straffeloven taler også, at tortur kan have meget forskellige former og formål. Tortur kan realiseres gennem f.eks. drab, vold, ulovlig tvang, frihedsberøvelse og trusler, der begås med et eller flere forskel-

ligartede formål. En egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger vil således skulle dække et meget omfattende område. Sker der f.eks. i forbindelse med aftvingelse af oplysninger et drab, vil der kunne foreligge tortur. Opnåede oplysninger ved anvendelse af trusler, vil der ligeledes kunne være tale om tortur. Der er stor forskel på tilfældene. Denne forskel vil imidlertid ikke komme til udtryk ved en egentlig straffebestemmelse, idet bestemmelsen ville skulle omfatte alle torturhandlinger og således ikke ville kunne indeholde nogen præcisering af den nærmere karakter af torturhandlingen.

Endvidere er det væsentligt for retsfølelsen, at strafferammerne i straffeloven afspejler grovheden af den pågældende handling. Også dette taler imod en egentlig torturbestemmelse i straffeloven, da tortur findes i mange afskygninger fra det allergevreste (som nævnt ovenfor f.eks. drab) til det forholdsvis begrænsede (som nævnt ovenfor f.eks. trusler), hvilket medfører, at strafferammen i en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger måtte være meget bred. Strafferammen i en sådan bestemmelse måtte omfatte straffelovens strengeste straf, livstidsstraffen, for at dække tilfælde, hvor torturhandlinger medfører døden. I forhold til de mindre grove tilfælde af tortur vil en sådan strafferamme – selv om der må ses med stor alvor på alle former for tortur – være for vid og uden rimelig sammenhæng med strafværdigheden af disse mindre grove forhold.

En egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger vil således vanskeligt kunne afspejle den enkelte handlingens karakter og alvor. Det vil efter Straffelovrådets opfattelse give en klarere og mere oplysende retstilstand at straffe torturhandlinger efter straffelovens allerede gældende straffebestemmelser kombineret med en bestemmelse, der efter handlingens form og formål kvalificerer forholdet som tortur, og som skal tages i betragtning ved fastsættelsen af straffen, jf. afsnit 6.1.5.

6.1.3.2.2. Afgrænsnings- og sammenstødsproblemer

Det kan imod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven endvidere anføres, at det under hensyn til ønsket om størst mulig præcision og forudsigelighed vil kunne være vanskeligt at indordne en egentlig straffebestemmelse om tor-

turhandlinger i den systematik, som straffeloven bygger på. En sådan bestemmelse vil kunne medføre en række afgrænsnings- og sammenstødsproblemer og dermed være unødigt komplicerende i lyset af, at de omfattede handlinger allerede er kriminaliseret ved andre bestemmelser i straffeloven.

Som det fremgår af afsnit 4.2, er torturhandlinger omfattet af de gældende bestemmelser i straffeloven om f.eks. legemskrænkelser, ulovlig frihedsberøvelse og tvang, trusler og forbrydelser begået i offentlig tjeneste. Da torturhandlinger således allerede er kriminaliseret, vil en bestemmelse om tortur strafferetligt alene have den betydning, at en handling kvalificeres som tortur og eventuelt dermed som særlig strafværdig. En bestemmelse om tortur vil derfor blive en særbestemmelse i forhold til de øvrige regler i straffeloven. Der henvises til afsnit 6.1.3.2.3.

Konsekvensen af en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger ville endvidere være, at torturhandlinger samtidig ville realisere gerningsindholdet i torturbestemmelsen og andre bestemmelser i straffeloven. Som et eksempel kan nævnes, at en offentligt ansat, der udøver alvorlig vold mod en person for at opnå en tilståelse fra den pågældende, ville være omfattet af såvel gerningsindholdet i torturbestemmelsen som en af straffelovens voldsbestemmelser. Der ville således kunne opstå tvivlsspørgsmål om forholdet mellem en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger og andre materielle straffebestemmelser.

Hertil kommer, at definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, er kompliceret og indeholder en række begreber, hvis nærmere indhold ikke er klart fastlagt. Det er således ikke entydigt fastlagt, hvad der ligger i begreberne stærk fysisk eller mental smerte eller lidelse. Endvidere forekommer det uklart, hvad der ligger i, at en torturhandling er foretaget ”af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling”. I den forbindelse kan der peges på, at det strafferetlige legalitetsprincip, jf. herved straffelovens § 1 og artikel 7 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, kræver en høj grad af præcision i afgrænsningen af strafbare områder.

6.1.3.2.3. Lovtekniske hensyn

Imod en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven kan endelig anføres, at torturhandlinger allerede er kriminaliserede ved straffelovens bestemmelser, og at dobbeltkriminalisering bør undgås. Det er et lovteknisk princip, at lovregulering bør have et selvstændigt retligt normerende indhold, og der bør derfor ikke tilvejebringes straffebestemmelser, som er overflødige, fordi den fornødne straffe-hjemmel findes i andre straffebestemmelser.

6.1.4. Sammenfatning vedrørende en egentlig straffebestemmelse om tortur

Som det fremgår af afsnit 6.1.3.1, kan der anføres en række argumenter for en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven. Disse argumenter omfatter hensynet til at markere, at tortur er en meget alvorlig forbrydelse, hensynet til at understøtte den internationale indsats mod tortur og hensynet til at synliggøre mulige tilfælde af tortur.

Heroverfor kan der imidlertid, som det fremgår af afsnit 6.1.1, 6.1.2 og 6.1.3.2, anføres en række retlige grunde, som taler imod indsættelse af en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven. Disse grunde er først og fremmest, at torturhandlinger allerede er kriminaliseret efter straffeloven, og at folkeretten ikke stiller krav om en sådan bestemmelse. Dertil kommer hensynet til præcision ved angivelsen af det strafbare område, hensynet til at undgå afgrænsnings- og sammenstødsproblemer og hensynet til lovtekniske principper.

Efter en samlet vurdering af de ovenfor anførte hensyn er det Straffelovrådets opfattelse, at de retligt prægede hensyn, der taler imod indsættelse af en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven, vejer tungest.

6.1.5. En strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger

6.1.5.1. Hensigtsmæssigheden af en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger

Som anført i pkt. 6.1.3.1 er der en række hensyn, der taler for en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven. Straffelovrådet har derfor overvejet, om disse hensyn kan tilgodeses på anden måde end ved at indsætte en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven.

Et alternativ til en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger kan således være en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger. En sådan strafudmålingsbestemmelse vil indebære, at torturhandlinger fortsat skal straffes efter straffelovens materielle straffebestemmelser om legemskrænkelser, forbrydelser mod den personlige frihed, forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv osv. Torturhandlinger vil samtidig være omfattet af en bestemmelse, som regulerer strafudmålingen for den pågældende handling.

Da strafansvaret for torturhandlinger efter en strafudmålingsbestemmelse ligesom i dag vil følge af den pågældende materielle straffebestemmelse i straffeloven, vil der ikke – som med en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger – opstå afgrænsningsproblemer i forhold til den materielle straffebestemmelse. Dermed vil også de lovtekniske betænkeligheder, som er anført i afsnit 6.1.3.2.3, blive tilgodeset på tilfredsstillende måde.

En strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger vil kunne afspejle den konkrete forbrydelses karakter bedre end en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger, idet den pågældende vil blive straffet for at have overtrådt en af straffelovens materielle straffebestemmelser (grunddeliktet), men straffen vil skulle udmåles inden eller uden for grunddeliktets strafferamme i medfør af strafudmålingsbestemmelsen. Det vil ved en sådan ordning blive helt klargjort, hvori torturen består.

En strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger vil endvidere ikke stille krav om samme grad af præcision i forhold til definitionen af torturhandlinger som en egentlig

straffebestemmelse, idet legalitetskravet ikke stiller samme krav til graden af præcision ved strafudmålingsbestemmelser som ved egentlige straffebestemmelser.

De forskelle, der gør sig gældende ved afgrænsningen af torturbegrebet efter forskellige folkeretlige instrumenter, jf. herved afsnit 3.4, vil heller ikke give anledning til tilsvarende vanskeligheder i forhold til en strafudmålingsbestemmelse. Dette skyldes, at den egentlige straffehjemmel fortsat vil være straffelovgivningens materielle straffebestemmelser, der – som det fremgår af afsnit 6.1.1 – efter Straffelovrådets opfattelse omfatter alle torturhandlinger.

De retlige hensyn, som efter Straffelovrådets opfattelse taler imod at indsætte en egentlig straffebestemmelse om torturhandlinger i straffeloven, gør sig således ikke tilsvarende gældende ved en strafudmålingsbestemmelse.

J. Herman Burgers og Hans Danelius anfører i *The UN Convention against torture, A Handbook on the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman og Degrading Treatment or Punishment* (1988), side 129, bl.a. følgende:

”However, it was not possible to indicate in the Convention any particular penalty which should be applied, such as imprisonment above a certain minimum. In fact, the practice with regard to criminal sanctions differs very much from country to country, and the severity of penalty must therefore be assessed in relation to the severity of the sanctions which are generally applied in a particular country. What is considered severe in a country which generally applies mild punishments may well be considered mild in a country where criminal sanctions are normally harsh. In applying article 4 it seems reasonable to require, however, that the punishment for torture should be close to the penalties applied to the most serious offences under the domestic legal system. (...)”

En strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger vil stemme overens med, at Torturkonventionen ikke fastlægger krav til, hvilken straf der skal udmåles for torturhandlinger, men derimod giver den enkelte stat mulighed for at sætte straffen for torturhandlinger i relation til det gældende straffniveau, som vil afhænge af, hvilken bestemmelse i straffeloven den pågældende torturhandling er omfattet af.

En strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger vil samtidig kunne tilgodese de hensyn, der i afsnit 6.1.3.2 er anført for en torturbestemmelse. En strafudmålingsbe-

stemmelse vil således efter Straffelovrådets opfattelse på tilsvarende vis som en egentlig straffebestemmelse være egnet til at markere, at tortur er en meget alvorlig forbrydelse. Endvidere vil en strafudmålingsbestemmelse kunne sikre en fuldstændig kvalifikation af torturhandlinger og tjene det formål, at det bliver lettere at kategorisere overtrædelser af straffeloven som torturhandlinger og dermed også at registrere sådanne handlinger.

Det er på denne baggrund Straffelovrådets samlede opfattelse, at der ikke er samme retlige betænkeligheder ved at indføre en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger som ved en egentlig straffebestemmelse. Straffelovrådet kan derfor gå ind for, at der indsættes en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger i straffeloven.

6.1.5.2. Strafforhøjelse eller strafskærpelse

Straffelovrådet har overvejet, om en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger bør udformes som en strafforhøjelsesbestemmelse eller som en strafskærpelsesbestemmelse.

Ved en strafforhøjelsesbestemmelse forstås en bestemmelse, hvorefter straffen kan forhøjes ud over den strafferamme, som gælder for grunddeliktet. Som et eksempel på en strafforhøjelsesbestemmelse kan nævnes straffelovens § 114 a om terrorlignende handlinger, hvorefter straffen for overtrædelse af en række straffelovsbestemmelser under nærmere angivne betingelser kan overstige den højeste straf, som er foreskrevet for den pågældende lovovertrædelse, med indtil det halve. Hvis den højeste straf, der er foreskrevet for den pågældende handling, er mindre end 4 års fængsel, kan straffen dog stige til fængsel indtil 6 år.

Ved en strafskærpelsesbestemmelse forstås en straffebestemmelse, hvorefter der udmåles en skærpet straf inden for grunddeliktets strafferamme. Som et eksempel på en almindelig strafskærpelsesbestemmelse kan nævnes straffelovens § 81, der i 12 numre opregner en række strafskærpende omstændigheder. Som et eksempel på en speciel strafskærpelsesbestemmelse kan nævnes straffelovens § 245, stk. 1, 2. pkt., hvorefter det skal betragtes som en særlig skærpende omstændighed, hvis et legemsangreb af

særlig rå, brutal eller farlig karakter eller en mishandling har haft betydelig skade på legeme eller helbred til følge.

Som det fremgår af afsnit 4.2, vil torturhandlinger i overvejende grad falde ind under straffelovens bestemmelser om legemskrænkelser, forbrydelser mod den personlige frihed, trusler og forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv. Efter omstændighederne vil torturhandlinger således kunne udløse strenge straffe. Hvis handlingen f.eks. har karakter af grove legemsangreb, kan straffen være fængsel indtil 6 år, jf. straffelovens § 245, og under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen stige til fængsel indtil 10 år, jf. straffelovens § 246. Torturhandlinger, der har karakter af voldtægt, kan straffes med fængsel indtil 8 år eller helt indtil 12 år, hvis voldtægten har haft særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder. Torturhandlinger, der har karakter af drab, kan straffes med fængsel indtil på livstid.

Tortur vil ofte bestå i flere strafbare handlinger. Tortur vil f.eks. kunne bestå i både frihedsberøvelse og en eller flere voldshandlinger, der samlet medfører, at offeret bryder sammen og tilstår en forbrydelse. I sådanne tilfælde vil bestemmelsen i straffelovens § 88 finde anvendelse. Af denne bestemmelse følger, at har nogen ved en eller flere handlinger begået flere lovovertrædelser, fastsættes der for disse en fælles straf inden for den foreskrevne strafferamme eller, hvis flere strafferammer kommer i betragtning, den strengeste af disse. Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve.

Straffelovrådet finder på denne baggrund ikke tilstrækkeligt grundlag for at gå ind for en egentlig strafforhøjelsesbestemmelse svarende til straffelovens § 114 a, der indebærer, at straffen kan overstige den almindelige strafferamme med indtil det halve. Straffelovrådet finder, at det vil være tilstrækkeligt til at markere den alvorlige karakter af torturforhold, hvis det betragtes som en skærpende omstændighed, at lovovertrædelsen er begået ved tortur, og straffen således kan skærpes inden for den givne strafferamme. Straffelovrådet har i den forbindelse lagt vægt på, at de allerede gældende strafferammer i f.eks. straffelovens bestemmelser om legemskrænkelser, forbrydelser mod den personlige frihed, trusler og forbrydelser i offentlig tjeneste eller

hvert allerede er fastlagt under hensyn til, at torturhandlinger vil skulle straffes efter disse bestemmelser. Straffelovrådet finder således, at de eksisterende strafferammer – også hvor lovovertrædelsen er begået ved tortur – er passende til at afspejle, at samfundet ser med stor alvor på torturhandlinger.

6.1.5.3. Sammenfatning vedrørende en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger

Det er Straffelovrådets samlede opfattelse, at der ikke er samme retlige betæneligheder ved at indføre en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger som ved en egentlig straffebestemmelse. Straffelovrådet kan derfor gå ind for, at der indsættes en strafudmålingsbestemmelse for torturhandlinger i straffeloven. Straffelovrådet anbefaler, at en sådan strafudmålingsbestemmelse udformes som en strafskærpesbestemmelse, der indebærer, at straffen skærpes inden for grunddeliktets strafferamme.

6.2. Straffelovrådets forslag

Straffelovrådet har på baggrund af det, der er anført i afsnit 6.1.5, overvejet, hvorledes en strafskærpesbestemmelse for torturhandlinger bør udformes.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at Torturkonventionen er det centrale folkeretlige instrument, som påbyder deltagerstaterne at kriminalisere torturhandlinger. Straffelovrådet finder det derfor naturligt, at der ved fastlæggelsen af torturbegrebet i dansk ret tages udgangspunkt i Torturkonventionens definition af tortur. Som det fremgår af afsnit 3.4, spiller Torturkonventionens definition af tortur da også ind ved fortolkningen af en række andre folkeretlige instrumenter, herunder i forhold til torturforbuddet i artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og bestemmelser om tortur i EU-retten.

6.2.1. Torturhandlinger

6.2.1.1. Som det fremgår af afsnit 6.1.1, er det Straffelovrådets opfattelse, at handlinger, som er omfattet af definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1,

vil kunne straffes efter straffelovens bestemmelser. Straffelovrådet finder derfor, at en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger bør finde anvendelse for handlinger omfattet af straffeloven.

I den forbindelse kan det overvejes, om en strafskærpsbestemmelse også bør omfatte overtrædelser af militær straffelov.

Militær straffelov består for det første af en almindelig del, der indeholder en række særbestemmelser om bl.a. personkreds og jurisdiktion, som afviger fra straffelovens almindelige del. Endvidere består militær straffelov af en speciel del, der indeholder en række særlige straffebestemmelser om pligtforsømmelser, forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og andre forbrydelser under væbnet konflikt. Der henvises nærmere til afsnit 4.2.

Straffelovrådets forslag til en ny strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger angår straffeloven. Torturhandlinger kan imidlertid også finde sted inden for den militære straffelovs område, og Straffelovrådet henstiller derfor, at det overvejes at indsætte en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger i militær straffelov, som svarer til den foreslåede strafskærpsbestemmelse i straffeloven.

6.2.1.2. Efter Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, omfatter tortur "...enhver handling, ved hvilken smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres en person...". Derudover skal handlingen bl.a. have et af de formål, som er opregnet i bestemmelsen, jf. nærmere afsnit 6.2.1.3.

Efter artikel 7, stk. 2, litra e, om tortur som forbrydelse mod menneskeheden i Statutten for Den Internationale Straffedomstol skal der dog være tale om "...en person i anklagedes varetægt eller under anklagedes kontrol". Statuttens artikel 7, stk. 2, fastslår i øvrigt, at handlingen skal være begået som led i et omfattende eller systematisk angreb mod en civilbefolkning og med viden om angrebet. Efter statuttens artikel 8, stk. 2, litra a, nr. ii, skal offeret for tortur være omfattet af beskyttelsen efter en eller flere af Genève-konventionerne af 1949. Disse begrænsninger af torturhandlinger, der er omfattet af statuttens artikel 7 og 8, i forhold til Torturkonventionens artikel 1, stk.

1, bør efter Straffelovrådets opfattelse ikke afspejles i en strafskærpesbestemmelse for torturhandlinger, der således bør svare til det bredere torturbegreb i Torturkonventionen.

Straffelovrådet finder på denne baggrund, at anvendelsesområdet for en strafskærpesbestemmelse for torturhandlinger i overensstemmelse med definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, bør omfatte tilføjelse af stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Endvidere bør en sådan bestemmelse efter Straffelovrådets opfattelse også omfatte tilføjelse af skade på legeme eller helbred. Begrundelsen herfor er, at Straffelovrådet har fundet, at alle skader på legeme eller helbred bør være omfattet af strafskærpesbestemmelsen for torturhandlinger, uanset om der er i forbindelse med skaden har været tilføjet stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Dette kan være tilfældet, hvis et fysisk indgreb – f.eks. amputation af kropsdele – er sket under bedøvelse.

På denne baggrund foreslår Straffelovrådet, at en strafskærpesbestemmelse for torturhandlinger kommer til at omfatte handlinger, hvorved der tilføjes en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Der henvises til bemærkningerne til lovudkastet, jf. afsnit 7.2.

6.2.1.3. Efter Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, skal torturhandlingen have det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra offeret eller en tredjemand, at straffe offeret for en handling, som den pågældende selv eller en tredjemand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på offeret eller en tredjemand eller af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling.

Straffelovrådet foreslår derfor, at en strafskærpesbestemmelse for torturhandlinger skal finde anvendelse på overtrædelser af straffeloven, som er begået for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen, for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre tåle eller undlade noget eller på grund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering. Der henvises til bemærkningerne til lovudkastet, jf. afsnit 7.2.

6.2.1.4. Efter Torturkonventionens artikel 4, stk. 1, 2. pkt., skal de deltagende stater sikre, at forsøg på at udøve tortur er strafbare i overensstemmelse med straffelovgivningen.

Straffelovrådet finder i den forbindelse, at straffelovens regler om forsøg er fyldestgørende i forhold til konventionen. Straffelovrådet har herved lagt vægt på, at torturhandlinger allerede efter gældende ret udgør en overtrædelse af straffeloven, og at der derfor også efter straffelovens § 21 kan straffes for forsøg på sådanne overtrædelser.

Har gerningsmanden haft forsæt til overtrædelse af straffeloven og til de objektive omstændigheder, der er omfattet af den foreslåede strafskærpsbestemmelse, men er overtrædelsen af straffeloven ikke fuldbyrdet, skal der straffes for forsøg på overtrædelse af straffeloven, og det skal i kraft af den foreslåede strafskærpsbestemmelse ved straffastsættelsen indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har forsøgt at begå lovovertrædelsen ved tortur.

Er forholdet det, at overtrædelsen af straffeloven er fuldbyrdet, men den tilstræbte følge (skade, smerte eller lidelse) ikke indtrådt, skal der straffes for fuldbyrdet straffelovsovertrædelse, og da gerningsmanden har haft forsæt til at begå lovovertrædelsen ved tortur, skal dette forhold i kraft af den foreslåede strafskærpsbestemmelse indgå som en skærpende omstændighed ved straffastsættelsen.

6.2.1.5. Der henvises i det hele til den foreslåede § 157 a, stk. 2, i lovudkastets § 1 og bemærkningerne hertil, jf. afsnit 7.1 og 7.2.

6.2.2. *Personkreds*

Efter Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, afgrænses torturbegrebet således, at torturhandlingen skal "...påføres af eller på opfordring af en offentlig ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse".

Det er Straffelovrådets opfattelse, at begrebet offentlig tjeneste eller hverv, som anvendes i en række bestemmelser i straffelovens 16. kapitel, vil være dækkende i forhold til Torturkonventionens udtryk ”offentlig ansat eller anden person, der virker i embeds medfør”. Torturkonventionen må bl.a. i lyset af jurisdiktionsbestemmelserne i konventionens artikler 5-7 forstås således, at den påbyder deltagerstaterne at kriminalisere såvel torturhandlinger begået af den pågældende stats egne offentligt ansatte som torturhandlinger begået af offentligt ansatte i andre stater eller i internationale myndigheder. Straffelovrådet finder derfor, at en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger som udgangspunkt bør omfatte alle, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv. Denne personkreds svarer til afgrænsningen af personkredsen efter bestemmelserne i straffelovens §§ 122 og 144 om hhv. ydelse og modtagelse af bestikkelse.

Der henvises til den foreslåede § 157 a, stk. 2, i lovudkastets § 1 og bemærkningerne hertil, jf. afsnit 7.1 og 7.2.

Der kan endvidere rejses det spørgsmål, om også personer, der falder uden for begrebet offentlig ansættelse eller hverv, bør omfattes af bestemmelsen. Straffelovrådet har derfor overvejet, om også private, der udøver erhverv i medfør af offentlig autorisation eller anerkendelse, bør omfattes af bestemmelsen. Som eksempler på sådanne private kan nævnes advokater og privatpraktiserende læger.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at der ikke er særligt behov for, at sådanne personer bliver umiddelbart omfattet af en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger. Sådanne personer vil være omfattet af straffelovens § 23, hvis de medvirker til torturhandlinger, der begås af en person i offentlig tjeneste eller hverv. Som et eksempel herpå kan nævnes en forsvarsadvokat, der på opfordring af en anklager påfører sin klient stærk fysisk smerte for at få klienten til at tilstå en forbrydelse, som klienten er tiltalt for.

Efter Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, omfatter torturbegrebet også torturhandlinger, der udøves på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Efter

konventionens artikel 4, stk. 1, 2. pkt., skal enhver deltagende stat endvidere sikre, at bl.a. handlinger begået af enhver person, som udgør meddelagtighed eller deltagelse i tortur, er strafbare i overensstemmelse med straffelovgivningen.

J. Herman Burgers og Hans Danelius anfører i *The UN Convention against torture, A Handbook on the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (1988), side 129 f., bl.a. følgende om Torturkonventionens artikel 4:

”Paragraph 1 makes it clear that the obligation to make torture a criminal offence also applies to any act which constitutes an attempt to commit torture or complicity or participation in torture. It is important, in particular, that different forms of complicity or participation are punishable, since the torturer who inflicts pain or suffering often does not act alone, but his act is made possible by the support or encouragement which he receives from other persons. In many cases the torturer is merely a tool in the hands of someone else, and although this does not relieve him of criminal responsibility, the person or persons who instructed him should also be punished. In the definition of torture in article 1, reference is made to cases where pain or suffering is inflicted ‘at the instigation or with the consent or acquiescence of a public official or other person acting in an official capacity’. Such instigation, consent or acquiescence should be included in the term ‘complicity or participation’ in article 4.”

Straffelovrådet har overvejet, om det udtrykkeligt bør angives i en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger, at bestemmelsens anvendelsesområde også omfatter personer, der udøver tortur på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Straffelovrådet finder på baggrund af det, der er anført i afsnit 4.4, at reglerne om medvirken i straffelovens § 23 i sig selv sikrer, at de nævnte personer bliver omfattet af strafskærpsbestemmelsen for torturhandlinger. Dette gælder både medvirken, der består i opfordring eller samtykke til eller indvilligelse i torturhandlinger, jf. herved Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, og medvirken, der består i meddelagtighed eller deltagelse i tortur, jf. herved Torturkonventionens artikel 4, stk. 1.

Straffelovrådet har herved lagt vægt på, at der efter straffelovens § 23 ikke sondres mellem hovedmand og medgerningsmand, og at det derfor ikke er afgørende, om man har deltaget i en andens forbrydelse, men alene om man har deltaget i en forbrydelse. Efter straffelovens § 23 vil alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har deltaget

i en lovovertrædelse, kunne straffes, og en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger vil derfor finde anvendelse i forhold til sådan medvirken. Straffelovrådet har endvidere lagt vægt på, at medvirkensansvaret efter dansk ret også omfatter den, der medvirker til krænkelse af et særligt pligtforhold, men selv står uden for dette, jf. herved straffelovens § 23, stk. 2.

Der kan i øvrigt i den forbindelse peges på den særlige regel i straffelovens § 151, som har særlig betydning for medvirkensansvaret for forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv. Efter denne bestemmelse straffes den, som tilskynder eller medvirker til, at nogen, der er underordnet vedkommende i offentlig tjeneste eller hverv, forbryder sig i denne tjeneste, uden hensyn til, om den underordnede kan straffes eller på grund af vildfarelse eller af andre grunde er straffri, efter den for den pågældende forbrydelse gældende bestemmelse. Den foreslåede strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger vil også finde anvendelse i forhold til overtrædelser af § 151.

6.2.3. Placeringen af en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger

Straffelovrådet har overvejet, hvorvidt en strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger bør placeres i straffelovens almindelige del eller i straffelovens specielle del.

En strafskærpsbestemmelse som den, der er beskrevet ovenfor, vil omfatte alle overtrædelser af straffelovens materielle straffebestemmelser, der begås ved tortur. Strafskærpsbestemmelsen vil indebære, at straffen for den pågældende overtrædelse af straffeloven skal skærpes inden for den gældende strafferamme, hvis overtrædelsen er begået ved tortur. Disse forhold kan tale for at placere en sådan strafskærpsbestemmelse i forbindelse med de almindelige strafskærpsgrunde i straffelovens § 81.

Torturkonventionen og den foreslåede strafskærpsbestemmelse for torturhandlinger er imidlertid personelt begrænset på samme måde som bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel. Det er derfor mest naturligt at anbringe den her og ikke i straffelovens almindelige del.

6.2.4. Nærmere om bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel

Straffelovens 16. kapitel (§§ 144-157) indeholder bestemmelser om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv. Det er ved straffelovens tilblivelse forudsat, at bestemmelserne i 16. kapitel alene omfatter dansk offentlig tjeneste og danske offentlige hverv. Dette gælder efter ikrafttrædelsen af lov nr. 228 af 4. april 2000 ikke straffelovens § 144 om modtagelse af bestikkelse, der efter sin ændrede ordlyd omfatter udøvelse af dansk, udenlandsk og international offentlig tjeneste og hverv. Det gælder endvidere ikke straffelovens § 152 b, stk. 2, om tavshedspligt for personer, som virker eller har virket som ansat ved De Europæiske Fællesskabers Statistiske Kontor, eller som arbejder eller har arbejdet i kontorets lokaler.

Personer knyttet til udenlandsk offentlig tjeneste mv. omfattes – bortset fra § 144 og § 152 b, stk. 2 – kun af bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel, hvis de ved særskilt bestemmelse er inddraget under de særlige pligter, som følger af de pågældende bestemmelser. Der findes en række af sådanne bestemmelser i lovgivningen, herunder i lov om Danmarks tiltrædelse af Schengenkonventionen og lov om politimæssigt samarbejde i Øresundsregionen. Der henvises i øvrigt til Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, side 559 f., og Vagn Greve m.fl., *Kommenteret straffelov, Speciel del, 8. omarbejdede udgave (2005)*, side 106 f.

Straffelovrådet har på denne baggrund fundet anledning til at overveje, om det forhold, at den overvejende del af bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel alene omfatter dansk offentlig tjeneste og hverv, kan medføre, at enkelte torturhandlinger, der begås i udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, ikke vil kunne straffes efter straffeloven.

Som det fremgår af afsnit 6.1.1.4, er det Straffelovrådets opfattelse, at handlinger, som er omfattet af definitionen af tortur i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, vil kunne straffes efter straffelovens bestemmelser. Denne opfattelse bygger på, at torturhandlinger i langt de fleste tilfælde vil indebære et element af legemskrænkelse, angreb på den personlige frihed eller trusler mod torturofferet eller en tredjemand og derfor være omfattet af straffelovgivningens bestemmelser herom. Straffelovens be-

stemmelser af den art er i almindelighed universelle i den forstand, at de kriminaliserede forhold er strafbare, uanset hvor i verden og af hvem de begås, jf. betænkning nr. 1488/2007 om dansk straffemyndighed, side 34 og 81-86. Bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel er imidlertid, som det fremgår ovenfor, typisk begrænset til personer, der udøver dansk offentlig tjeneste eller hverv mv. Det kan således efter Straffelovrådets opfattelse ikke fuldstændig udelukkes, at der vil kunne blive begået torturhandlinger i udøvelse af udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, som ikke vil være omfattet af bestemmelserne i straffelovens §§ 145-157, fordi de ikke er begået i dansk offentlig tjeneste eller hverv, og som heller ikke vil være omfattet af straffelovens øvrige bestemmelser.

Selv om det må antages, at der ikke er stor sandsynlighed for, at en sådan torturhandling ikke er omfattet af straffelovens øvrige bestemmelser, har Straffelovrådet på denne baggrund fundet det mest rigtigt, at anvendelsesområdet for bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel udtrykkeligt udvides, således at alle bestemmelserne i dette kapitel finder anvendelse også i udøvelse af udenlandsk og international offentlig tjeneste eller hverv, når der er tale om handlinger, som er omfattet af Torturkonventionens torturbegreb.

Straffelovrådet foreslår derfor, at der indsættes en bestemmelse i straffelovens 16. kapitel, som indebærer, at bestemmelserne i straffelovens §§ 145-157 gælder tilsvarende i udøvelse af udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, hvis handlingen er omfattet af den foreslåede § 157 a.

Der henvises til den foreslåede § 157 b i lovudkastets § 1 og bemærkningerne hertil, jf. afsnit 7.1 og 7.2.

6.3. Forældelse

Straffelovrådet har i forbindelse med overvejelserne om en torturbestemmelse i straffeloven fået til opgave også at overveje, om der i givet fald bør gælde en særlig forældelsesregel i tilknytning til en sådan torturbestemmelse.

Der er ikke i dansk ret særlige forældelsesfrister knyttet til strafansvaret for torturhandlinger. Torturhandlinger forældes således som udgangspunkt efter de almindelige forældelsesregler i straffeloven, hvilket indebærer, at torturhandlinger forældes efter den forældelsesfrist, der er knyttet til den konkrete straffebestemmelse, som handlingen udgør en overtrædelse af.

Det følger imidlertid af straffelovens § 93 a, at forældelse ikke indtræder, når en lovovertrædelse er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt. Forældelse af det strafferetlige ansvar vil således ikke indtræde, i det omfang nogen af de konventioner, der indeholder bestemmelser om tortur, også indeholder bestemmelser om, at strafansvar for torturhandlinger ikke forældes.

Af de konventioner mv., der indeholder et forbud mod tortur, er det alene Statutten for Den Internationale Straffedomstol, der indeholder en bestemmelse om uforældelighed, jf. statuttens artikel 29. Har en torturhandling således karakter af en forbrydelse mod menneskeheden eller en krigsforbrydelse, der henhører under domstolens jurisdiktion, forældes handlingen ikke efter dansk ret, jf. straffelovens § 93 a. Torturkonventionen indeholder ikke nogen bestemmelse om forældelse af strafansvaret for tortur.

Efter den bestemmelse, som Straffelovrådet har foreslået, jf. afsnit 6.2, foreligger der tortur, hvis overtrædelsen af straffeloven er begået ved at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Den foreslåede bestemmelse er ikke en egentlig straffebestemmelse, men derimod en strafskærpselsesbestemmelse. Der vil derfor skulle straffes efter straffelovens almindelige bestemmelser om f.eks. legemskrænkelser, tvang, trusler eller forbrydelser begået i offentlig tjeneste, og det vil være strafferammen i de pågældende straffebestemmelser, der er afgørende for længden af forældelsesfristen. Dette vil efter Straffelovrådets opfattelse indebære, at der som altovervejende hovedregel vil være tale om en forældelsesfrist på minimum 10 år. Der vil imidlertid også kunne være tilfælde af tortur, der først forældes efter 15 år eller slet ikke forældes.

I forbindelse med Straffelovrådets arbejde med betænkning nr. 1441/2004 om visse forældelsesretlige spørgsmål udtalte Straffelovrådet, at det var af den opfattelse, at forældelsesfristens længde bør være afhængig af lovovertrædelsens grovhed. Jo grovere en lovovertrædelse er, desto større behov vil der typisk være for at forfølge den, selv om der er gået længere tid, efter den er begået, og desto svagere vil de hensyn, der kan tale imod en sådan forfølgning, typisk være. Der henvises til betænkning nr. 1441/2004, side 48.

Med den foreslåede strafskærpselsesbestemmelse for torturhandlinger vil det som nævnt ovenfor være en skærpende omstændighed, at et forhold er begået ved tortur. Der er ikke tale om en sidestrafferamme, der giver mulighed for strafforhøjelser ud over de gældende strafferammer. Straffelovrådet finder, at de eksisterende strafferammer – også hvor lovovertrædelsen er begået ved tortur – er passende til at afspejle, at samfundet ser med meget stor alvor på torturhandlinger, jf. afsnit 6.1.5.2. Straffelovrådet har i den forbindelse lagt vægt på, at de allerede gældende strafferammer i f.eks. straffelovens bestemmelser om legemskrænkelser, forbrydelser mod den personlige frihed, trusler og forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv er fastlagt også under hensyn til, at torturhandlinger vil skulle straffes efter disse bestemmelser. Straffelovrådet finder i forlængelse heraf, at der heller ikke af hensyn til forbrydelsens grovhed er behov for at indsætte en særlig forlænget forældelsesfrist for tortur, idet de gældende frister således også i forældelsesmæssig henseende må anses for passende. Straffelovrådet har i den forbindelse også lagt vægt på, at forældelsesfristen efter straffelovens § 94, stk. 5, afbrydes allerede, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen.

Straffelovrådet har herefter overvejet, om hensynet til retshåndhævelsens effektivitet kan begrunde en forlænget forældelsesfrist for tortur.

Der kan i den forbindelse peges på, at der har været sat spørgsmålstegn ved, om de gældende forældelsesfrister er for korte i relation til torturhandlinger. Spørgsmålet har været rejst i forbindelse med torturhandlinger begået i udlandet.

Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager har oplyst, at statsadvokaturen siden oprettelsen den 1. juni 2002 har behandlet omkring 150 sager, hvor der kunne være mistanke om, at alvorlig kriminalitet kunne være begået i udlandet af personer med ophold i Danmark. I 132 af disse sager er sagsbehandlingen afsluttet, og af disse 132 sager er 11 sager afsluttet på grund af forældelse. Sagsbehandlingen i disse sager har ikke afdækket, om der kunne have været bevismæssigt grundlag for at rejse tiltale. Statsadvokaten har i øvrigt peget på, at strafferammerne for overtrædelse af straffelovens §§ 244 og 245 er blevet skærpet, og at det kan have den betydning, at forældelsesfristen i de pågældende sager på nuværende tidspunkt ville have været længere.

Det er efter Straffelovrådets opfattelse vigtigt, at forældelsesreglerne ikke udgør en hindring for den effektive retshåndhævelse af sager om tortur. Straffelovrådet finder imidlertid, at der ikke heri er grundlag for at indsætte en forlænget forældelsesfrist for torturhandlinger.

Straffelovrådet har herved lagt vægt på, at forældelsesfristen i almindelighed vil være mindst 10 år. Straffelovrådet har endvidere lagt vægt på, at det alene er en lille del af de sager, som har været efterforsket af Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager, der er afsluttet på grund af forældelse, og hvor der allerede derfor ikke har været grundlag for at undersøge til bunds, om der i øvrigt ville have været tilstrækkeligt bevismæssigt grundlag for at rejse tiltale. Straffelovrådet har også lagt vægt på, at der efter straffelovens § 93 a ikke indtræder forældelse for lovovertrædelser, der er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt.

Det bemærkes herudover, at forældelsesfristen efter straffelovens § 94, stk. 5, afbrydes allerede, når den pågældende bliver gjort bekendt med sigtelsen, eller der anmodes om rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen.

Torturhandlinger begået i udlandet vil ofte være forbundet med særlige opdagelsesvanskeligheder, der gør, at de først opdages sent. De bevisproblemer, der knytter sig til torturhandlinger begået i udlandet, vil endvidere ofte være så betydelige, at de allerede af den grund ikke vil kunne gennemføres til domfældelse her i landet. Der er så-

ledes efter Straffelovrådets opfattelse ikke tilstrækkeligt grundlag for at antage, at en forlængelse af forældelsesfristen i praksis ville få nævneværdig betydning i relation til sådanne sager.

7. Lovudkast med bemærkninger

7.1. Lovudkast

Forslag
til
Lov om ændring af straffeloven
(Strafskærpelse for tortur)

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1260 af 23. oktober 2007, foretages følgende ændring:

1. Efter § 157 indsættes:

”§ 157 a. Ved fastsættelse af straf for en overtrædelse af denne lov skal det indgå som en skærpende omstændighed, at overtrædelsen er begået ved tortur.

Stk. 2. Overtrædelsen anses for begået ved tortur, hvis den er begået i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv ved at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse

- 1) for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen,
- 2) for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget eller
- 3) på grund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering.

§ 157 b. Bestemmelserne i §§ 145-157 gælder tilsvarende i udøvelse af udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, hvis handlingen er omfattet af § 157 a.”

§ 2

Loven træder i kraft den

7.2. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til § 157 a

Det foreslås at indsætte en bestemmelse om tortur i straffeloven. Formålet med bestemmelsen er at imødekomme FN's Komité mod Torturs anbefalinger af, at Danmark etablerer en selvstændig bestemmelse i straffelovgivningen, som indeholder en definition af tortur, der er i overensstemmelse med Torturkonventionens artikel 1, stk. 1.

Den foreslåede § 157 a indeholder i stk. 1 en bestemmelse om strafskærpelse for torturhandlinger, mens bestemmelsen i stk. 2 indeholder en definition af, hvilke handlinger der skal anses som tortur.

Det følger af den foreslåede bestemmelse i stk. 1, at det ved fastsættelse af straf for en overtrædelse af straffeloven skal indgå som en skærpene omstændighed, at et forhold anses for tortur. Bestemmelsen indebærer således, at en overtrædelse af en bestemmelse i straffeloven (grunddeliktet) skal straffes strengere, end det ellers ville have været tilfældet, hvis overtrædelsen er begået ved tortur som defineret ved den foreslåede bestemmelse i stk. 2. Straffen vil dog ikke kunne overstige den strafferamme, som er foreskrevet ved den pågældende straffelovsbestemmelse (grunddeliktet).

Efter forslaget er det således en betingelse, at der foreligger en overtrædelse af straffeloven.

Handlinger, der er omfattet af FN's Torturkonvention eller andre folkeretlige bestemmelser om tortur, vil allerede efter de gældende bestemmelser i straffeloven kunne straffes. Der kan i den forbindelse peges på, at torturhandlinger typisk vil indebære overtrædelser af straffelovens bestemmelser om legemskrænkelser, tvang, trusler og/eller forbrydelser begået i offentlig tjeneste eller hverv mv. I tilfælde, hvor

overtrædelser af straffeloven er omfattet af den foreslåede § 157 a, vil der skulle straffes efter den overtrådte straffebestemmelse med henvisning til den foreslåede strafskærpselsesbestemmelse i § 157 a.

Det bemærkes i den forbindelse, at den foreslåede bestemmelse også vil kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor overtrædelsen af straffeloven ikke kun direkte retter sig mod torturofferet. Som et eksempel herpå kan nævnes, at en gerningsmand i udøvelsen af offentlig tjeneste eller hverv forøver vold mod torturofferets ægtefælle eller børn for at skaffe oplysninger fra torturofferet.

Den foreslåede bestemmelse om tortur vil omvendt ikke finde anvendelse, hvis en handling eller undladelse er retmæssig og derfor ikke strafbar efter straffeloven. Dette kan f.eks. være af betydning, i det omfang en ellers strafbar handling er omfattet af straffelovens § 13, stk. 3, der omfatter handlinger, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning. Sådanne handlinger vil således ikke være omfattet af den foreslåede bestemmelse. Der kan i den forbindelse henvises til politilovens § 16, hvorefter politiets magtanvendelse skal være nødvendig og forsvarlig og alene må ske med midler og i en udstrækning, der står i rimeligt forhold til den interesse, der søges beskyttet. Magt skal efter denne bestemmelse endvidere anvendes så skånsomt, som omstændighederne tillader, og således at eventuelle skader begrænses til et minimum.

Efter stk. 2 i den foreslåede bestemmelse skal en overtrædelse af straffeloven anses for begået ved tortur, hvis de betingelser, der er opregnet i bestemmelsen, er opfyldt. Afgrænsningen af torturbegrebet er afstemt efter artikel 1, stk. 1, i FN's Torturkonvention, som indeholder en definition af tortur. Udtrykket "tortur" betyder efter denne bestemmelse enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse, enten fysisk eller mental, bevidst påføres en anden person med det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra denne eller en tredjemand, at straffe ham for en handling, som han selv eller en tredjemand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på ham eller en tredjemand eller af nogen anden grund baseret på nogen form for forskelsbehandling, når en sådan smerte eller lidelse påfø-

res af eller på opfordring af en offentligt ansat eller en anden person, der virker i embeds medfør eller med en sådan persons samtykke eller indvilligelse. Smerte eller lidelse, der alene er en naturlig eller tilfældig følge af eller del af lovlige sanktioner, er ikke omfattet.

Efter den foreslåede bestemmelse i stk. 2 er det en betingelse, at det strafbare forhold er begået i udøvelsen af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv. Personafgrænsningen svarer til straffelovens bestemmelser i §§ 122 og 144, som fik deres nuværende affattelse ved lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven.

Udtrykket ”dansk offentlig tjeneste eller hverv” skal forstås på samme måde som i forbindelse med de gældende bestemmelser i straffelovens 16. kapitel.

Offentlig tjeneste omfatter al beskæftigelse i den statslige, regionale og kommunale forvaltning, hvad enten den består i at træffe afgørelser eller udøve faktisk virksomhed såsom transport, undervisning og behandling. Forsvarets personel falder ind under den foreslåede bestemmelse, i det omfang de begåede handlinger er omfattet af straffeloven.

Strafbare handlinger i udførelsen af offentlige hverv medfører også i almindelighed ansvar efter reglerne i straffelovens 16. kapitel, hvad enten hvervet beror på valg, kontrakt eller pligtmæssig tjeneste. Medlemmer af Folketinget og kommunalbestyrelserne er således også omfattet af den foreslåede bestemmelse.

Personer i privat tjeneste eller hverv er ikke omfattet af bestemmelsen. Dette gælder, selv om de udøver erhverv i medfør af offentlig beskikkelse eller anerkendelse. Den foreslåede bestemmelse vil dog kunne finde anvendelse for sådanne personer ved fastsættelse af straf for medvirken til et forhold, der er begået ved tortur, jf. straffelovens § 23.

Med udtrykket ”udenlandsk offentlig tjeneste eller hverv” sigtes til offentlig tjeneste eller hverv i andre lande. Udenlandsk offentlig tjeneste eller hverv omfatter bl.a. per-

soner, der udøver en offentlig funktion for et andet land, herunder for en offentlig styrelse eller en offentlig virksomhed.

Udtrykket ”international offentlig tjeneste eller hverv” omfatter bl.a. tjeneste og hverv ved De Europæiske Fællesskaber. Bestemmelsen vil endvidere kunne finde anvendelse på medlemmer af Europa-Kommissionen, Europa-Parlamentet, EF-Domstolen og De Europæiske Fællesskabers Revisionsret. Bestemmelsen vil også kunne anvendes ved anden international offentlig tjeneste mv., f.eks. i FN, NATO, Europarådet og OECD. Den foreslåede bestemmelse kræver, at der er tale om ”offentlig” tjeneste mv. Tjeneste i private internationale organisationer vil derfor ikke være omfattet af bestemmelsen.

Den foreslåede bestemmelse forudsætter efter sin ordlyd, at den pågældende overtrædelse af straffeloven er begået i udøvelsen af offentlig tjeneste eller hverv. Dette indebærer, at den pågældende skal have begået lovovertrædelsen i forbindelse med sin tjeneste eller sit hverv, og at lovovertrædelser, som er begået uden forbindelse med tjenesten eller hvervet, ikke er omfattet af den foreslåede bestemmelse. Dette vil f.eks. gælde tilfælde, hvor en offentligt ansat uden for tjenestetiden begår vold og derved tilføjer sin nabo skade på legemet for at afstraffe naboen som led i en nabostrid.

Efter den foreslåede stk. 2 er det en betingelse, at lovovertrædelsen er begået ved at tilføje en anden person skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller psykisk smerte eller lidelse.

Udtrykket ”skade på legeme eller helbred” skal fortolkes i overensstemmelse med straffelovens § 245, stk. 2. Der foreligger således en skade, når angrebet har gjort lægehjælp nødvendig eller har medført længere tids sygeleje eller uarbejdsdygtighed. Hævelser, buler, blå øjne og mærker samt striber er ikke omfattet af udtrykket ”skade”. Handlinger, som medfører sådanne konsekvenser, vil dog kunne være omfattet af den foreslåede bestemmelse, fordi de påfører offeret stærk fysisk smerte.

Herudover vil der kunne være tale om tilføjelse af stærk fysisk smerte eller lidelse som f.eks. er forårsaget af stik, slag, spark, kvælning, ophængning, fastholdelse i smertefulde stillinger, stærk varme- eller kuldepåvirkning, elektrisk stød, overhældning med væske, uden at der dog tilføjes skade på den pågældendes legeme eller helbred. Der vil også kunne være tale om tilføjelse af stærk psykisk smerte eller lidelse som f.eks. er forårsaget af udsultning, indespærring, herunder i isolation eller mørke, efter omstændighederne trusler på liv eller helbred mod den pågældende selv eller nærstående personer, alvorlige forbrydelser mod nærstående personer eller alvorlige former for ydmygelse af den pågældende selv eller nærstående personer.

Som det fremgår af bestemmelsens ordlyd, skal der være tale om ”stærk” fysisk eller psykisk smerte eller lidelse. Det er således ikke enhver form for fysisk eller psykisk smerte eller lidelse, der er omfattet af bestemmelsen. Vurderingen af, om der er tale om stærk fysisk eller mental smerte, må bero på de konkrete omstændigheder i sagen. Behandlingen af den pågældende skal indebære en alvorlig og intens smerte eller lidelse. Der må i den forbindelse også lægges vægt på, hvor lang tid det pågældende offer har været udsat for den behandling, der forårsager smerten eller lidelsen, og de fysiske og psykiske virkninger af behandlingen, herunder intensiteten og varigheden af smerten eller lidelsen. Ved kortvarig smerte eller lidelse må der således kræves en højere smerte- eller lidelsesgrad, mens der ikke kan stilles lige så høje krav til intensiteten af smerten eller lidelsen, hvis den har længere varighed. Også længerevarende smerte eller lidelse må dog være af en vis styrke.

Efter den foreslåede stk. 2 anses en lovovertrædelse alene for tortur, hvis lovovertrædelsen er begået med et af de formål eller af en af de grunde, der er opregnet i nr. 1-3. Det er ved forslaget forudsat, at opregningen i nr. 1-3 er en udtømmende angivelse af de formål, som en handling skal have for at kunne anses som en torturhandling. Dette gælder, uanset at de formål, der er opregnet i Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, ikke kan anses for udtømmende. Baggrunden herfor er, at der må stilles krav om en vis præcision ved fastlæggelsen af bestemmelsens anvendelsesområde. Det bemærkes i den forbindelse, at de eventuelle former for torturhandlinger, som ikke måtte være omfattet af opregningen i nr. 1-3, i givet fald fortsat vil være strafbare efter straffelovens øvrige bestemmelser.

Efter den foreslåede stk. 2, nr. 1, skal en lovovertrædelse, som er omfattet af stk. 2, anses for tortur, hvis lovovertrædelsen er begået for at skaffe oplysninger eller en tilståelse fra nogen. Bestemmelsen i stk. 2, nr. 1, svarer til den del af Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, som indebærer, at et af de formål, der kan karakterisere en torturhandling, er, at handlingen er begået ”med det formål at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse fra denne (dvs. offeret) eller en tredjemand”. Forholdet kan vedrøre fremskaffelse af oplysninger eller en tilståelse i forbindelse med efterforskning af et strafbart forhold eller til efterretningsformål, men bestemmelsen vil også kunne finde anvendelse i forbindelse med andre forhold.

Som et eksempel kan der peges på, at markante overtrædelser af retsplejelovens § 750, stk. 1, og § 752, stk. 3 og 4, vil kunne være omfattet af den foreslåede bestemmelse, idet overtrædelse af de nævnte regler i retsplejeloven efter omstændighederne vil kunne straffes i medfør af bestemmelser i straffelovens 16. kapitel, herunder navnlig § 147.

Efter den foreslåede stk. 2, nr. 2, skal en lovovertrædelse, som er omfattet af stk. 1, endvidere anses for tortur, hvis lovovertrædelsen er begået for at afstraffe, skræmme eller tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget. Bestemmelsen i stk. 2, nr. 2, afspejler den del af Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, som indebærer, at et af de formål, der kan karakterisere en torturhandling, er, at handlingen er begået ”med det formål ... at straffe ham (dvs. offeret) for en handling, som han selv eller en tredje mand har begået eller mistænkes for at have begået, eller at skræmme eller lægge tvang på ham eller en tredjemand”.

Udtrykket ”afstraffelse” omfatter uretmæssige gengældelser og repressalier. Der vil typisk være tale om handlinger, der har karakter af at være enten organiserede eller planlagte. Ikke alle former for voldsudøvelse eller overskridelse af grænserne for lovlig magtanvendelse vil være afstraffelse, men vil i givet fald kunne straffes som vold efter de almindelige materielle bestemmelser i straffeloven.

Ved udtrykket ”skræmme” skal efter forslaget forstås det at fremkalde alvorlig frygt hos offeret eller en anden person for en persons liv, helbred eller velfærd. Det er ved forslaget forudsat, at udtrykket ”skræmme” forstås i overensstemmelse med fremkaldelse af alvorlig frygt efter straffelovens § 266.

Den del af den foreslåede stk. 2, nr. 2, der angår det at tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, skal forstås i overensstemmelse med straffelovens § 260, nr. 1, dvs. at formålet skal være at påvirke en persons evne og vilje til selvbestemmelse.

Efter den foreslåede stk. 2, nr. 3, skal en lovovertrædelse, som er omfattet af stk. 2, herudover anses for tortur, hvis lovovertrædelsen er begået på grund af den pågældendes politiske overbevisning, køn, race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering. Bestemmelsen i stk. 2, nr. 3, afspejler den del af Torturkonventionens artikel 1, stk. 1, som indebærer, at et af de formål, der kan karakterisere en torturhandling, er, at handlingen er begået ”af nogen grund baseret på nogen form for forskelsbehandling”.

Af hensyn til præcisionen i den foreslåede bestemmelse har Straffelovrådet fundet det mest rigtigt, at det i bestemmelsen udtømmende anføres, hvilke nærmere grunde der skal have motiveret torturhandlingen.

Ved forslaget er der taget udgangspunkt i de grunde til trusler, forhånelser eller nedværdigelse, der er kriminaliseret ved straffelovens § 266 b. Det drejer sig om race, hudfarve, national eller etnisk oprindelse, tro og seksuel orientering.

Herudover er kriterierne politisk overbevisning og køn medtaget ved forslaget. Baggrunden for, at disse kriterier er medtaget, er, at Straffelovrådet finder, at også disse forhold kan danne baggrund for torturhandlinger. Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke med forslaget sker nogen udvidelse af de kriterier, som er omfattet af straffelovens § 266 b.

For at blive omfattet af den foreslåede bestemmelse i stk. 2 skal gerningsmanden have haft forsæt til at tilføje offeret skade på legeme eller helbred eller stærk fysisk eller

psykisk smerte eller lidelse samt til et af de formål med handlingen, som er opregnet i nr. 1-3. Dette indebærer bl.a., at gerningsmanden i overensstemmelse med det almindelige forsætsbegreb skal have haft det fornødne kendskab til de objektive omstændigheder, som er omfattet af den foreslåede bestemmelse, og som bevirker, at forholdet bliver bedømt som tortur.

Har gerningsmanden haft forsæt til overtrædelse af straffeloven og til de objektive omstændigheder, der er omfattet af den foreslåede strafskærpesbestemmelse, men er overtrædelsen af straffeloven ikke fuldbyrdet, skal der straffes for forsøg på overtrædelse af straffeloven, og det skal i kraft af den foreslåede strafskærpesbestemmelse ved straffastsættelsen indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har forsøgt at begå lovovertrædelsen ved tortur.

Er forholdet det, at overtrædelsen af straffeloven er fuldbyrdet, men den tilstræbte følge (skade, smerte eller lidelse) ikke indtrådt, skal der straffes for fuldbyrdet straffelovsovertrædelse, og da gerningsmanden har haft forsæt til at begå lovovertrædelsen ved tortur, skal dette forhold i kraft af den foreslåede strafskærpesbestemmelse indgå som en skærpende omstændighed ved straffastsættelsen.

Til § 157 b

Det foreslås at indsætte en bestemmelse i straffelovens 16. kapitel, som indebærer, at bestemmelserne i straffelovens §§ 145-157 gælder tilsvarende i udøvelse af udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, hvis handlingen også er omfattet af den foreslåede § 157 a.

Bestemmelserne i straffelovens 16. kapitel retter sig mod personer i offentlig tjeneste eller hverv mv. Straffelovens § 144 om bestikkelse omfatter efter sin ordlyd personer, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv. For så vidt angår de øvrige bestemmelser i straffelovens 16. kapitel er det ved straffelovens tilblivelse forudsat, at bestemmelserne i 16. kapitel alene omfatter dansk offentlig tjeneste og danske offentlige hverv. Personer knyttet til udenlandsk offentlig tjeneste

mv. omfattes kun, hvis de ved særskilt lov er inddraget under de særlige pligter, som følger af de pågældende bestemmelser.

Formålet med den foreslåede bestemmelse i § 157 b er at skabe sikkerhed for, at alle bestemmelser i straffelovens 16. kapitel også vil kunne anvendes i forhold til personer, der virker i udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, hvis sådanne personer begår torturhandlinger, som efter straffelovens 16. kapitel ville være strafbare, hvis de var begået af personer i dansk offentlig tjeneste eller hverv.

Om den nærmere forståelse af udtrykkene udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv henvises til bemærkningerne til den foreslåede § 157 a.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse ikke indebærer en generel udvidelse af anvendelsesområderne for bestemmelserne i straffelovens §§ 145-157. Disse bestemmelser vil således alene kunne anvendes i forhold til personer i udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, hvis den pågældende handling samtidig er omfattet af den foreslåede § 157 a.

Det bemærkes endvidere, at bestemmelsen ikke berører straffelovens almindelige bestemmelser om dansk straffemyndighed, jf. herved straffelovens §§ 6-12. Strafansvar efter den foreslåede bestemmelse kræver således, at betingelserne for dansk straffemyndighed er opfyldt i den konkrete sag.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den

Det følger af straffelovens § 3, stk. 1, 1. pkt., at spørgsmålet om strafbarhed og straf skal afgøres efter den straffelovgivning, der gælder ved handlingens påkendelse, men at straffen ikke derved må blive strengere end efter den straffelovgivning, der gjaldt, da den strafbare handling blev foretaget. Da lovforslaget dels indebærer en skærpelse af straffen for overtrædelser af straffeloven, der er begået ved tortur, dels indebærer

en udvidelse af det strafbare område i straffelovens §§ 145-157, vil lovændringen kun finde anvendelse på forhold, der er begået efter lovens ikrafttræden.